

MÁGYAR UMBRIA

A FERENCES KAPISZTRÁN-RENDTARTOMÁNY IFJÚSÁGÁNAK
ÉVNEGYEDES FOLYÓIRATA. — SZERKESZTIK: A GYÖNGYÖSI TEOLÓGUSOK

Pro Regno Mariano!

Húsz éve már, hogy a magyar feltámadás napjának sugara villózik a horizonton. Húsz éve már, hogy a felszabadulás kárpítja előtt várakozunk telve reménykedéssel és bizakodással. Húsz éve már, hogy a népek igazságérzetének kapuján zörgetünk meg nem érdemelt bilinesbeverésünk jogos megszüntetéséért. Már nem bírjuk tovább! A szomszédos népek már mind kikeltek a páriskörnyéki békediktátumok tömegsírjából, csak mi hörgünk még a sírgödör mélyén, s egyedül nekünk kell beszívni annak mérgező levegőjét. Már nem bírunk még egy húsz évet elkezdeni! A Regnum Mariánumnak föl kell támadnia! A Regnum Mariánumnak egészséges vérkeringést kell kapnia, hogy a kommunizmus pestisének terjedését a kereszténység és az európai kultúra védelmében feltartóztathassa. A Regnum Mariánumnak új erővel, pezsdítő energiával kell töltekeznie, hogy a túlzó nacionalizmus keresztényellenes áramlatával szemben a meggőrbítetlen kereszt tanát hirdesse és képviselje az európai glóbuson.

Vajha megértené idehaza mindenki a Regnum Mariánum gondolatát, hogy az egész nemzet, mint egy ember állna ezekben a válságos időkben a hivatásos vezető lényezők mögé, s vajha megértenék odaát a Regnum Mariánum gondolatát azok is, akik valaha küzdöttek és véreztek érte, s most rajtuk áll, hogy dicső őseik örökébe lépjenek . . .

TANULMÁNYOK.

Gondolatok P. Kelemen Didák szenttéavatási mozgalomához.

Az 1937-es „Katolikus Szemle” októberi füzete beszámolt a magyar Minorita Rendtartomány abbeli szándékáról, hogy P. Kelemen Didák minorita atya félbenszakadt szenttéavatási pörét újra a Szentszék elé terjesztette. Ezzel az eseménnyel kapcsolatban felvetődött bennem az a gondolat, hogy vajjon mi az oka annak a fájdalmas jelenségnek, hogy a csodálatosan pazar termékenységgű ferences életfa magyar ágának első rendje még eddig nem adott szentet az Egyháznak. Miért nincsen az első rendnek magyar szentje? E rövid eszmefuttatás keretében próbáljunk megfelelni erre a pár kérdésre: 1. *miért nincs magyar ferences szentünk?* 2. *Mit jelentene nekünk magyar ferenceseknek és a magyar katolicizmusnak P. Didák szenttéavatása?* 3. *Mit tegyünk a szenttéavatási mozgalom sikeréért?*

Szándékosan beszélek *magyar* ferencesről, mert nyilvánvalóan sajátos ízt ad az egyetemes ferences gondolatnak a magyar lélek, a magyar talaj, a magyar történelem és a történelmünkben folyó feladatok megoldásához alkalmazkodó odasímulás. És nekünk magyar ferenceseknek ezt a sajátos mindentől elütő magyar jellegel kell megtalálnunk és magunkévá tennünk.

I. Fájdalmas, de letagadhatatlan valóság, hogy nincsenek szentjeink. De vigasztaló az a tudat, hogy sem a magyar lélekben, sem pedig a ferences eszmének a magyar lélekhez való alkalmazkodásában van a hiány oka. Mert a történelem tanúsága szerint talán sehol sem olvadt össze annyira a nép, a nemzeti lelkiséget hordozó közösség a ferences gondolatot megélő barnacsuhás szerzetessel, mint Magyarországon. *A nép «barátai» lettünk és ezért a kitüntető elnevezésért vérrel, könnyel, verejtékkal szolgáltunk meg.* A ferences életeszmeény a magyar lélekben is életre szülte az önfeláldozás és a hősi lemondás nagyszerű gyümölcseit. Ennek beszédes igazolása, annak a *70–80 vértanunak a neve*, amelyet csak a gyöngyösi irattárunk maga megőrzött. Ezt a számot bizonyára nem volna nehéz más könyvtárak adataival még gyarapítani!

70–80 vértanu s nincs egyetlenegy kanonizált szentünk sem . . .?! Nincs, mert elrabolták tőlünk a viharos, nehéz idők. Amikor a török, protestáns, kuruc-labanc időkben olykor csoportosan, máskor egyenkint áldozták fel életüket szent elődeink. *nem volt krónikás, aki megőrizte volna tetteiket.* Minden szerzetes üldözött ember volt, és aki tegnap látta vagy hallotta a vértanutestvérek hősiességét, holnap vagy holnapután maga is a fanatizmus áldozata lett.

De nemcsak az ember pusztult ijesztően (1526-ban kb. 1,400 szerzetesünk volt Magyarországon, a század végén már csak 34–35.), hanem kultúrértékeink is eltűntek. Szerzetesházaink, templomaink, könyvtáraink a pusztulás martalékaivá lettek. Így azután nem lehet csodálni, hogy hős testvéreinknek

még haló pora sem maradt a miénk; azt is széthordta a pusztító vihar. És éppen ezért adatok híján nem lehetett és nem is lehet semmit sem kezdeni vértanuink megdicsőítéséért.

Én a magam részéről azt hiszem, hogy P. Didákkal *a Gondviselés kárpótolni akarja Szent Ferenc magyarországi fiait!* Az ő életét ismerjük, munkásságának nagyvonalúságát felmérhetjük. sírját a miskolci minorita templom őrzi és az életszentségét bizonyító adatok együtt vannak és csak arra várnak, hogy a Szentszék ítéletet mondjon róluk.

II. Dehát miért volna oly nagy szükség magyar ferences szentekre? *Elsősorban és főképpen talajhoz kötő szent hagyományért!* A jelen és a jövő törvénye az, hogy a multon épül. Amilyen a mult, olyanformán az okszerűség erejével alakul a jövő, nemcsak az egyes emberek életében, hanem a társadalom és a nemzetek életében is. Így van ez nálunk is. Vértanuink kiömlött vére megszentelte, szelleme átjárta a magyar életteret. Bárki bizonyosságot szerezhethet arról, hogy a magyar nép lelkét gyökerében érintette a magyarrá vált ferences gondolat. És a nép ma is keresi bennünk ezt az ősi szellemet. Sajnos, el kell ismernünk, hogy bizony nagyon megcsappant bennünk az ősi ferences életér.

Főképpen azért következett ez be, mert rendi hagyományaink nagyon elmosódtak. Hiányzik az eszme hajdani fanatikus megélőíthettséghez való odatapadás, szellemük ápolása és továbbadása. Nem is csoda, hiszen semmit sem tudunk róluk. Milyen más volna, pl. ha Tárkányi Ágostonról, Vásárhelyi Bernardinról, vagy Bogács Gergelyről és társairól vértanuságuk idején kívül többet is tudnánk. Ismernénk szerzetesi egyéniségüket, megfutott életpályájukat, amelyre az Anyaszentegyház adná jóváhagyását a kanonizációban. De mindez már visszavonhatatlanul elveszett számunkra.

Azért kell két kézzel megragadnunk az alkalmat és P. Didák lelki areolatán felkutatni a magyar ferences szellemet jellemző vonásokat. Hogy ezeket megközelíthessük, a következő két mozzanatot vegyük figyelembe: 1. Hivatástudatának megszületését és 2. a fölismert hivatás gyakorlati megélését.

P. Didák háromszéki székely nemes családból származott. Fajára jellemző komolysággal elmélyedésre hajló beállítottsággal igyekezett magát beleélni a Rend szellemébe. Mindvégig mintászerű szerzetes volt. De amikor Nagybányán szembekerült a lépetten vonagló, szakadásba kergetett magyar lélekkel, megdöbbenve eszmélt rá, hogy az ő feladata nemcsak a sajátmaga tökéletesítése, hanem a nép, a magyarság felemelése is. A kétségbeejtő anyagi, szellemi és vallási nyomorral való szembe-találkozás döbbsentette rá ferences *apostoli* hivatására. Nem szabad benn maradni a kolostorban, hanem a kolostor hangulatában és lelkiségében megfürdetett, de a való élet szükségletei iránt mégis érzékeny és nyitott lélekkel el kell menni az

utcákra és terekre, a nemesi kúriákra és jobbágy-telekekre, az elhagyott katolikus népszigetekre, a predestináció vasjarmában és egy ferde vallási meggyőződés gőgjében fuldokló kálvinista, luteránus magyar vidékek zárt, merev világába. Hirdetni kell az evangéliumi örömhírt, vissza kell őket vezetni a közös Édesanya ölébe, de kenyeret és műveltséget is kell nekik nyújtani, hogy megszülethessék a boldogabb magyar jövő, a lelki eggyeforradás, a százados szétesettség után.

Amikor így számbavette feladatait, haladéktalanul hozzálátott azok megvalósításához. Előbb azonban saját erejével vetett számot. Lelkiéletének hármassarkújára támaszkodva indult el nagy harcára. Ez a hármassarkú pedig az eucharisztikus Krisztushoz való hűségű baráti ragaszkodás; a szenvedő Istenemberhez való könnyesszemű, hálára, visszafizetésre lendülő áhítat és a boldogságos Szent Szűzhöz való gyermeki ragaszkodás volt. Ezzel a lelki felkészültséggel indult a magyarság anyagi, szellemi és vallási életének újjáépítésére. Gyakorlott szemmel, zseniális megérzéssel kezd munkájához. Érző, meleg emberi szívét a tenyerén hordta. Leszáll a nép egyszerű gondolatvilágához. Nem akar senkit sem lehangolni, agyonbeszélni, hanem barátián néz szembe mindenkivel. Nem siet. Ráér. Ismeri fáját, tudja, hogy nehezen győzhető meg; nyugodtan megvárja, míg a szívükig ér az igazság. Nem annyira szó erejével, bár annak is kiváló mestere, hanem inkább a mutatott példa, az élet megcáfolatlan erejű érvelésével akar győzelmet aratni. Ha kővel dobálják meg, kenyeret dob vissza. És a végén, akik előbb megverték, most a kezeit csókolják és szent barátnak nevezik.

Az önérdeket sohasem ismerte. Mindent a legnagyobb magától értetődéssel végez. Alázatossága olyan magas fokon állott, hogy örömmel burkolódzott a névtelenség homályába. Némi irodalmi munkájára még a nevét sem írta rá. Fölfelé nemesen egyszerű, lefelé a néphez áldozatosan készséges. A háromízben kitörő pestis-járvány idején, amidőn mindenki menekül, ő egyenesen felkeresi a betegségektől sújtott vidékeket. A járvány tovaterjedése elleni védekezést az ő személyes tapasztalatai segítségével tudta megindítani, barátja és munkatársa Károlyi Sándor gróf.

Élete végén öntudattal nézhetett vissza munkájára. Soha nem vert föl nagy zajt, nem szított szenvedélyeket, nem rendezett parázsló vitákat, hanem kitartó, zajtalan munkával katolikussá tette és a nemzet életébe újra bevezette a tiszaháti nagy magyar kálvinista néptömb jelentékeny részét. Ezekből a vázlatosan összerakott vonásokból bárki megállapíthatja, hogy P. Didák jelleme és élete munkája *a magyar ferences szellem jellegzetes jegyeit hordozza magán. Mindenkori bőséges tanulságot meríthetünk munkájából a ma feladataihoz való alkalmazkodásra, természetesen tekintetbe véve a megváltozott vi-*

szonyokból folyó követelményeket!

De nemcsak mi ferencesek, hanem a katolikus magyarság is eljárhat P. Didákhoz, hogy hamisítatlan magyarságot és katolikus szellemet tanuljon tőle. *Tanulhatnak tőle katolikus egyházi és világi vezetőegyénségeink, önzetlen munkakészséget, emberi, egyéni érdekek háttérbeállítását és a felebaráti szeretet kötelezettségének önmagára nem tekintő lelkületét.* Példája meggyőzheti őket arról is, hogy nagy eredmények kivívásához nem az anyagi eszközök bősége a legfontosabb feltétel, hanem az apostoli lélek törhetetlen bizalma és bátor kezdeményező lendülete. P. Didák a semmiből 25 «olyan alkotást hozott létre, amelyek hatóerejüket 12 vármegyére sugározták ki». Az iskolák, templomok, szegényházak százait építette fel.

Magyar népünk vallási felemelésének szolgálatában is nagy szerep jutna P. Didák egyénségének, ha a szenttéavatás útján mindenki előtt ismeretes lenne az ő csodálatos élete. *A szent, a gondviselő Istennek hozzánk lenyújtott atyai kezét jelképezi.* Jelenti a biztosságot, a reményt, a megnyugvást és a végcél hívogató megcsillanását. A népnek megvan az a csodálatos ösztöne, hogy hamarosan megismeri azokat, akik önzetlenül dolgoznak a közösség javáért. P. Didákban kortársai megérezték ezt a nagy önzetlen lendületet. Már életében szentnek tisztelték. Sírjához nagy tömegekben vonultak az ájtatos zarándokok. Szenttéavatása csak megerősítené a népnek eddigi önkéntes, tisztán a lélek indítására hallgató tiszteletét.

Az egyik szentéletű ferences testvéréről mondták: «szent járt közöttünk és nem tudtuk», P. Didákról pedig elmondhatták kortársai: «szent járt közöttünk és mi boldog örömmel épültünk Istenbe merült életének szemlélésén». *S ez a megközelíthetőség és közvonnosság igen nagy nevelő értéket jelentene népünk számára, mert az életből vett példa mutatná meg neki a szentség nagy értékét.* Azután pedig bizonyára sokkal nagyobb bizalommal tudná az emberi közelségben bemutatkozó szent előtt lelkét feltárni. Az is meggondolásra készítő tény, hogy P. Didák szenttéavatásával *megszentelődnek azok a tájak, azok az utak, ahol járt-kelt; azok a házak, ahol megpihent, a templomok, iskolák, amelyeket ő épített. Mert mindezek a helyek felkiáltójelként fogják hirdetni az isten- és a felebaráti szeretet gyakorlásának jutalmát.*

III. Most már miután igyekeztünk kiemelni P. Didák egyéniségét és szenttéavatásának nagy fontosságát, feleljünk meg arra a kérdésre is, hogy *mit tegyünk a mielőbbi szenttéavatás érdekében?* Esetleges félreértések elkerülésére szükségesnek tartom megjegyezni, hogy mi, ferencesek nem elvitatni akarjuk őt a magyar minoritáktól, hanem szent büszkeséggel valljuk a közös szentferenci életeszemlény gyermekének és ebből a szempontból *szent kötelességünknek tartjuk, hogy mi is részt vegyünk a megdicsőítéséért folyó munkában.* Hála Istennek, a

munka legnehezebb részét már P. Didák kortársai elvégezték. Megírták az életrajzát. Szem- és fültanuk esküvel bizonyították életszentségét és csodáit. Rómából küldöttség jött Miskolcra, amely megvizsgálta sírját és lepecsételte a koporsót, amelyben a szentéletű atya rothadatlan teste feküdt. Az ügy akkor ismeretlen körülmények miatt zátonyra futott. A most újra meginduló mozgalomban minden erőnket latba kell vetni, hogy ügyét diadalra juttassuk. *Nagyon jó volna rövid népszerű formában megírni életrajzát és a nép minél szélesebb rétegei között elterjeszteni!* Szentbeszédekben, egyesületekben, lelkigyakorlatokon, vallásosjellegű tömegmegmozdulások alkalmával minél gyakrabban beszéljünk róla. Az ügy lefolytatásához szükséges jelentékeny pénzösszeg mielőbbi előteremtésére is meg kell találni a módot. *Imádkozzunk és imádkoztassunk, mert az Isten szívesen meghallgatja híveinek buzgó kérését.*

Biztosan tudom, hogy mindnyájunk közös vágyát fejezem ki azzal a gondolattal, hogy: bárcsak minél előbb eljönne az az idő, amikor szenttéavatási ünnepségének fényében együtt ünnepelhetnénk mi, Szent Ferenc magyar fiai és a katolikus magyar társadalom!

P. Kristóf O. F. M.

Duns Scotus tekintélye hajdan és ma.

(Második közlemény)

II. Duns Scotus tekintélyének lehanyaglása.

(XVIII. és XIX. század.)

A teológia virágzásának mértéke mindenkor az Egyház hitéletének virágzása volt. Amikor tehát a XVIII. század derekán felütötte fejét a janzenizmus, támogatta a protestantizmustól és a rosszul értelmezett felvilágosodástól, az Egyház tudományos élete alapjában lett megtámadva. Megdermedt a hitélet, lecsappant a hivatások száma, s a megritkult egyháziak sorában már nem virágozhatott a tudomány, pláne ha még őket is megfertőzte az új idők bomlasztó szelleme. Ennek tetejébe jött azután a francia forradalom, majd a napóleoni világfelfordulás és az Egyház politikai elnyomása úgyszólván majd minden országban. A meggyérült és megüresedett kolostorokban szó sem lehetett magasabb tudományos munkálkodásról. Nem csoda tehát, ha Duns Scotus tekintélye is ebben az időben elhomályosodott. Az imént virágzott skotizmus halva feküdt, ha nem is örökre, de jó időre. A skotizmusnak ez a sötét korszaka a XVIII. század közepétől a XIX. század végéig tartott. *Ebben a hosszú érában bizony alig találunk egy-két skotistát!* Doktorunkkal inkább kívülállók foglalkoztak, akik félreismerték és

eltorzították igazi arculatát, és sajnos, rendünknek nem volt egyetlen hittudósa sem, aki síkra szállt volna becsületéért.¹⁾ A Scotussal foglalkozók tévedése legtöbbször abból származott, hogy *nem olvasták eredetiben Scotust*, hanem felületes kompendiumokból idézték és olyan szarvashibákat is elkövettek, hogy Scotust Dominicus Soto-val összecszerélték.²⁾

Közben a tomizmus egyre erősödött. Olyan képviselői voltak, mint Scheeben, Vacant, Stökl stb., aki Scotusban Szent Tamás ellenfelét és kritikusat látták, Szent Tamást pedig komoly, beható tanulmányozásukkal mindenek fölé emelték, s tiszteletük és csodálatuk kifejezésül a régi legendák csodás világában szemlélték. És mit mondtak Scotusról? Ót bizony nem szemlélte senki a régi legendák tükrében, róla a skotizmustól teljesen távolállóak mondtak kérlelhetetlen ítéletet. Így a főntebbi tudósok megtették Szent Tamás kritikusának, Haureau kinevezte Descartes előhírnökének, Scheeberg pedig a nominalizmus és a lutherizmus kezdeményezőjének. Jacobus Bruckerus minden felelősség nélkül elkezdte hirdetni, hogy Scotus szkepticizmust tanított. Utána jöttek a többiek. Schwane azt állította, hogy sírba akarta tenni a metafizikát s a spekulatív teológiát szkepszissel keverte össze. Eliás Blanc megtette Kant előfutárának, aki alkalmasabb volt a rombolásra, mint az építésre. Gonzales domonkos-bíboros a XIII. század Kantjának címezte. Alfréd Weber szerint a nominalizmus és a modernizmus útját készítette elő, s a tudomány és a hit közti távolságot kimélyítette. Bayle szellemeskedve mondotta róla, hogy a spinózaizmust művelte Spinóza előtt. Vacant megállapítása szerint kinyitotta a panteizmus kapuját. Fox pedig *Scotus redivivus*-ról beszélt, ami alatt azt érlette, hogy Scotus új alakban jött elő a modern eltévelyedésekben.³⁾

Így állt Scotus a XIX. század tudományos közvéleménye előtt. Mikor tehát megindult az újszcolasztikus mozgalom, és arra került a sor, hogy Tamás és Scotus között válasszanak a katolikus tudományoknak égi pártfogót és irányítót, ilyen beállítás után a válaszlás csak Tamásra eshetett, akit már régen a szentek gloriolája is ékesített, Scotust pedig multjának minden dicsősége ellenére elejtették, mert az akkori közvélemény nominalista, kantianista, panteista, modernista teológust látott benne.

¹⁾ Betoni: Le Bienheureux Jean Duns Scot, sa vie, sa doctrine, ses disciples. Levanto. 1917. 567. sk.

²⁾ P. Balic: Die Bedeutung der historisch-kritischen Methode für die Erneuerung der skotistischen Schule in der Gegenwart. Wiss. und Weish. 1937. IV. 115. o.

³⁾ Cfr. P. Balic: Skotistiena skola u proslosti i sadasnjosti. Acta primi Congressus Zagrabiae. Sibenici, 1937. 23. o.

IV. Duns Scotus tekintélyének visszaállítása.

(XX. század).

1904-ben, a Szeplőtelen Fogantatás dogmává emelésének félszázados évfordulóján a hittudósok tekintete mintegy varázsu-
 tésre Duns Scotus felé irányult. A rendben már előbb felled-
 ült tudományos élet hatására mind löbben kezdtek megbarát-
 kozni azzal a gondolattal, hogy az az éles elme, mely 600 évvel
 azelőtt oly zseniálisan kimutatta a Szeplőtelen Fogantatás té-
 nyét, nem lehetett más kérdésekben annyira ferde felfogású,
 mint azt a XIX. század kritikusai vélték. Így indult meg Scotus
 becsületmentésének nagyjelentőségű munkája. E téren igen nagy
 érdemeket szereztek a ferencesek közül: P. Minges, Klein,
 Raymond, Klug, Bissen, Scaramuzzi, Belmont, Basly, Long-
 pré, Balic; a jezsuiták közül: P. Monnot, Jansen, Pelster; to-
 vábbá oly kiváló tudósok, mint Gilson, Grabmann, Harris, Car-
 reras y Artau, Peltzer, Kraus, Assenmacher, Paulus. Ezek a
 tudósok Scotus tekintélyének visszaállítása érdekében négy
 irányban dolgoztak:

I. Világos képet adtak Scotus irodalmi munkásságáról.

II. Megtisztították tanítását a mult században lábrakapott
 vádaktól és rágalmaktól.

III. Rámulattak a pántomizmus szűkkeblű gondolatára és
 néhány, a tomizmus virágzását elősegítő ferde történeli fel-
 fogásra.

IV. Igyekeztek szimpátiát és tiszteletet keltetni Scotus iránt
 tanításának beható és világos ismertetésével.

Az alábbiakban ezt a munkát akarjuk összegezni.

I.

Duns Scotus tekintélyének visszaállítása elsősorban azt kö-
 vetelte, hogy derítsenek világosságot irodalmi tevékenységére.
 Csak akkor állhat ugyanis valaki az igazság és józan megítélés
 fényében, ha műveiről és munkásságáról tiszta képet tud al-
 koltni az utókor. A már fentebb elhangzott vélemények miatt
 különösen nagy szükség volt erre Scotusnál. Jól tudták ezt
 tudósaink, s ezért beható tanulmányozásaikkal mindenekelőtt
 erre a Scotus egész irodalmi tevékenységét bevilágító két kér-
 désre adtak feleletet: 1. Milyen munkákat írt? 2. Hogyan írta
 meg ezeket Scotus?

Mit írt Scotus? Röviden azt mondhatjuk: filozófiai és
 teológiai munkákat. Filozófiai munkái P. Longpré és P. Balic
 alapvető kutatásai szerint a következők.¹⁾

¹⁾ P. Longpré: La philosophie du B. Duns Scot. Paris. 1921. P. Balic:
 Les Commentaires de Jean Duns Scot sur les quatre livres des sentences.
 Louvain. 1927; Die Frage der Authentizität und Ausgabe der Werke des J.
 Duns Scotus in Vergangenheit und Gegenwart. Wiss. und Weish. 1935.
 136-158.; Erneuerung... i. m.

1. *Quaestiones super universalia Porphyrii*. Logikai kérdéseket tárgyal. Ez a munka igen nagy befolyást gyakorolt a XIV. század tudósaira. Ennek alapján állítja Carrera y Artau professzor, hogy a nagyskolasztilikusok közül Scotus hatolt bele legjobban a logika problémáiba.

2. *Quaestiones super libros Aristotelis de anima*. 23 kérdést tartalmaz és befejezetlen maradt. Scotus sajátos lélektani kérdéseit már nem foglalja magában.

3. *Quaestiones subtilissimae in metaphysicam Aristotelis*. Nagyjelentőségű munka, mert világot vet a Scotus és Aristoteles közti viszonyra. Itt tűnik ki az is, hogy Scotus mennyire kedvezett Avicennának.

4. *Tractatus de primo principio*. Szent Anzelm Proslogionjához hasonló művecske, mely Isten filozófiai megismerését tárja elénk. Mindössze négy fejezet, és minden fejezet imádsággal kezdődik. Az első két fejezetben előkészíti Scotus a Primum Principium létezésének kimutatásához szükséges elemeket; a harmadik fejezetben hozzá kezd a bizonyításhoz hármasséget tulajdonítva a Primum Principiumnak, t. i. a tökéletességnek, a cél-oknak és a létesítő-oknak az elsőségét; a negyedik fejezetben pedig befejezi a bizonyítást azzal, hogy kimutatja Isten értelmességét. Erről a munkáról írja Wadding: «*Tractatus . . . vere aureus, in quo Doctor, instar aquilae in altum volantis, quantum humano ingenio possibile esse videtur, naturam primi principii, seu causae supremae indigat et scrutatur*».⁵⁾

Scotus teológiai műveit ugyancsak a mondott skotisták kutatásai szerint így állíthatjuk össze:

1. *Theoremata*. Több skotista nem tartja hitelesnek, azonban P. Balic által nyilvánosságra hozott bizonyítékok után már nem lehet elvetni.⁶⁾ Scotus ebben a műben azokról a tételekről beszél, melyek filozófiailag nem bizonyíthatók. Joannes Ricci O. F. M. *aureum opusculum*nak nevezi, melyben Scotus matematikai módszerével remekel.⁷⁾ Sajnos, a jelenlegi szöveg szinte a használhatatlanságig megromlott.

2. *Opus Oxoniense, vagy Ordinatio*. Scotus főműve. Az oxfordi egyetemen Petrus Lombardus Sententiái fölött tartott előadások gyümölcse, melyben ránkmaradt Scotus génuszának öröksége. Megjegyzendő azonban, hogy nem úgy maradt ránk, ahogy ő akarta, mert fiatalon — juvenili flore recisus — meghalt, mielőtt teljesen kész lett volna vele. Ennélfogva befejezetlen és meglehetősen rendezetlen: tele van jegyzetekkel, kihagyásokkal és üres lapokkal. És mégis ez Scotus főműve, a Doctor Subtilis maga. A tanítványok azonban befejezett munkát akartak világra hozni, ezért kiegészítették a Mester más előadásaival és jegyzeteivel. Ez a mű tehát mai alakjában különböző részekből van összetéve: a) alapja és főrésze az *Ordinatio*, vagy *Liber fratris Joannis*, más szóval az a rész, melyet Scotus *propria manu* írt, vagy diktált. b) fragmentumok és reportatiók, vagyis a tanítványok feljegyzései Scotus előadásai nyomán. c) javítások és hozzáadások, melyeket maga Scotus eszközölt a szövegben. Sajnos, a másolók ezeket a jegyzeteket összekeverték, s így a legnagyobb bonyodalmaknak adtak okot. d) végül megemlítendőek a másolók és kiadók hozzáadásai.

3. *Reportata Parisiensis*. A párisi egyetemen Petrus Lombardus fölött mondott magyarázatok gyűjteménye. Szükségképpen megismélti tehát az Oxoniensében mondottakat. Ez is befejezetlenül maradt, de a tanítványok kiegészítették. P. Balic szerint ez nem azonos az *Opus Parisiensis*ével. A kérdés persze még sub judice áll.

⁵⁾ Annales Ordinis Minorum. IV. Praefatio ad lectorem. Romae. 1738.

⁶⁾ P. Balic: J. D. Scoti Theologiae Marianae elementa. Sibenici, 1933. CXXI. sk.

⁷⁾ P. Balic: Über die Kenntnis der mathematischen Wissenschaften als Vorbedingung für die richtige Auslegung der Skolus-Werke. Wiss. und Weish. 1936, 121. sk. Cfr. még ugyancsak P. Balictól: Bemerkungen zur Verwendung mathematischer Beweise und zu den Theoremata bei den scholastischen Schriftstellern. u. o. 191–217.

4. *Quodlibetum*. A Sententiákban kifejtett elvek klasszikus összefoglalása 21 kérdésben. Előadásának világossága, methodusának könnyedsége, okfejtésének szilárdsága miatt Cavellus *opus pretiosissimum*-nak mondja. *In omnibus subtilis, hic subtilissimus extitit Doctor, ubi aliis aliae speculationis levavit se supra se*.⁸⁾

5. *Collationes Oxonienses et Parisienses*. Bevezetések az *Opus Oxoniense*-hez és a *Reportata Parisiensia*-hoz. Wadding ezért mint *armarium bene instructum*-mol ajánlja különösen a fiatal teológusoknak.⁹⁾

Ezeket a munkákat vallja a modern kritikai kutatás Scotusénak és határozottan elvitatja tőle a következőket: *De rerum principio, De perfectione statuum, Grammatica speculativa, Meteorologicorum libri IV., Conclusiones methaphysicae*. Ezek közül többnek már szerzőjét is ismerjük. Természetesen az ügy még nincs végleg lezárva. Még kéziratban is sok munkája van Mesterünknek.

Második kérdésünk ez volt: Hogyan írt Scotus? Általában azt mondhatjuk, hogy úgy, mint a többi skolasztikus. Előadásaiban neki is a Sententiák könyvéhez kellett igazodnia, mert ez szigorú előírás volt a középkori egyetemeken. Ez a körülmény nagyrészen meghatározta kommentárainak menetét, de szabadkezel engedett még neki a módszer megválasztásában. Méginkább rendelkezett ezzel a szabadsággal, mikor nem kommentárt írt. És ez a választás döntötte el írásmódját. Ferences lelkülete és oxfordi neveltetése ugyanis arra bírta, hogy írásmódjában is a gyakorlati oxfordi irányhoz csatlakozzék, s így kommentáraiban (Op. Ox., Op. Par.) a matematikai-analitikus, summaszerű írásaiban pedig (Theor., De pr. princ.) a matematikai-szintetikus módszert alkalmazta.¹⁰⁾ Ezért állapította meg P. Joannes Ricci már a XVII. században: Scotus mindent, amit a Theoremáiban és kommentáraiban mondott, matematikai módszerrel és elvekkel világított meg, s ezért figyelmezteti az olvasót, hogy ha meg akarja érteni Scotust, *előbb szerezzen jártasságot a matematikában. Nullus Geometriae expers huc accedito*, írja egyik művének elején, melyben arról tárgyal, hogy mily szükséges a matematikai előismeret Scotus megértéséhez.¹¹⁾ Ezzel megadta a *Doctor Subtilis félreértésének egyik főokát*. Akárhányszor ki lehet mutatni, hogy ellenfeleink nem ismerték fel Scotus matematikai metódusát, matematikai elveit, matematikai és geometriai bizonyításait, melyekkel pedig tele van munkája.¹²⁾ A következő fejezetben mi is rá fogunk mutatni ezekre a melléfogásokra.

Sokan a skotisták közül sem értették meg a ferences Mester matematikai methodusát, s ezért igyekeztek tanításából summákat összeállítani, hogy ily módon pótolják képzelt mu-

⁸⁾ Cfr. Scaramuzzi: Duns Scoto Summula. XX.

⁹⁾ Op. cit. Ad Lectorem V. 130.

¹⁰⁾ P. Balic: i. m.

¹¹⁾ U. o.

¹²⁾ U. o. 191. sk.

lasztását. Pedig Scotus nagyon is tisztában volt a methodikai igényekkel, csak sajnos, a megmaradt szövegből, különösen áll ez a Theorematára, igen körülményes ezt a methodust a nagyfokú szövegromlás miatt pontosan rekonstruálni.

Ez a methodus segítette Mesterünket arra, hogy igen mélyen tudott behatolni az egyes problémákba. Az ellenfelek véleményét és a maga nézetét így bámulatos ügyességgel tudta szélszedni, más és más szempontból megvilágítani. Elmélyedésének gyökérszántása, kritikájának hajszálfínomsága, megkülönbözteléscknek sokszor követhetetlen élessége Szent Tamásban sem található meg», írja Kühár Flóris. «Viszont — olvassuk tovább Kühárnál — ezen tulajdonságai mellett hiányzik nála a rendszer állászó tisztasága, következetessége; a finom megkülönböztetések akárhányszor homályt szülnek és előadásmódja aprólékossá, műszóhasználata különössé válik». ¹³⁾ Kühárnak ezek az állításai nem helytállóak! Hogy mennyire megvan Scotusnál a rendszer állászó tisztasága, vaskövetkezetessége, azt filozófiai-teológiai szintézisének ábrázolásánál fogjuk bemutatni. Most csak arra adunk feleletet, hogy lehet-e Scotust megkülönböztetései miatt homályossággal vádolni? Szent Jeromos szerint egy kérdés homályossága három okból eredhet: 1. magának a kérdésnek a nehézségéből, 2. a szerző járatlanságából, 3. az olvasó gyenge felfogásából. Való igaz, hogy Scotus előszeretettel tárgyal mélyenszántó kérdésekről, s különös kedvteléssel veti fel a legnehezebb problémákat. Ezért mondja Vorillongus: *ejus dicta transcendunt communem facultatem*. ¹⁴⁾ De az is igaz, hogy ő nagyon járatos volt a tárgyában! Vagy nem az járatos egy kérdésben, aki a divízióknak és subdivízióknak egész lajstromszerű mennyiségét tudja felsorakoztatni? Nem az járatos egy problémában, aki annak egész terjedelmét belátva mindig más és más mozzanatokra tud rámutatni felosztásaival és megkülönböztetéseivel? Az sem érdemleges kifogás, hogy műszóhasználata keltene zavart, mert egész természetes, hogy aki új fogalmakkal dolgozik, annak új szavakat kell forgalomba hozni. Vajjon, aki fölfedez egy hegyet, földrészt, vagy szigetet, nemde első dolga elkeresztelni valamire? Scotus sem tett másképpen. Ismerjük tehát be, hogy a homályosság nem Scotusban keresendő, hanem részint magában a tárgyban rejlik, részint pedig ami eszünk nem képes az igazság tisztánlátásának magaslatáig felemelkedni.

II.

Szót kér ezután most az a kérdés, hogy hogyan tisztították meg tudósaink Scotus tanítását a rágalmaktól? Legelsősorban visszautasították Scheebennek azt az állítását, *hogy Scotus semmi más nem volt, mint Szent Tamás bírálója*. Tény, hogy

¹³⁾ A keresztény bölcselet története. Bp. 1927. 154.

¹⁴⁾ Comm. in Ezech. lib. 13. proem. (Pl. XXV. 406.)

Tanítónk akárhányszor szembehelyezkedett vele, de ezt csak azért tette, hogy negatív úton a maga álláspontját megerősítse. Nála a bírálat nem cél, hanem eszköz volt szisztémájának kiépítésében, éppen ezért őt nem mint kritikust, hanem mint rendszerépítőt kell tekintenünk. Egyébként ő a ferenceseket is éppúgy megcáfolta, mint Tamást, mert elve volt, hogy az igazságért nem kell sajnálni a kritikát. Hogy mennyire az igazságért harcolt, fényesen mutatja az a körülmény, hogy igen ritkán említett neveket, «*Dicit quidam doctor . . . est alia opinio . . . de hoc dicitur*» . . . voltak személyhelyettesítő kifejezései. Szent Tamás nevét is 25 kötetes munkájában mindössze 5 alkalommal vetette papírra, akkor is a legnagyobb tisztelettel, még kanonizálása előtt szentnek titulálva.¹⁷⁾ Ha kizárólag az ő kritikusa lett volna, nemde másként kellett volna írnia?

Ha mindenáron Tamás bírálóiról akarunk beszélni, akkor sokkal inkább Bonaventúrát, Peckam Jánost és Aquasparti Mátét kell ilyeneknek minősítenünk. Az utóbbi pl. veszi Tamásnak egy quaestióját, és szóról-szóra haladva megbírálja.¹⁸⁾ Scotus ilyesmiktől teljesen távol állt; az ő kritikája sokkal inkább Genti Henriknek és De Fontibus Gottfrídnak szólt, akiknek cáfolását több tanának kiépítésén észre lehet venni.¹⁹⁾ De bírálásukat nem szabad úgy felfognunk, mintha Scotus ezenkívül semmi egyebet nem tett volna, mert ő ízig-vérig alkotó egyéniség volt, aki hatalmas filozófiai-teológiai rendszerrel gazdagította a kereszténységet.²⁰⁾

Foglalkoznunk kell azzal a széleskörben elterjedt nézettel is, mely a *nominalizmus előfutárának hirdeti Doktorunkat*. Mi ennek az összehozásnak az alapja? Egyesek abban vélik felfedezni, hogy Ockham, a nominalizmus vezéralakja, Scotus tanítványa volt. Pedig ez történelmileg nem biztos. De meg ha hallgatta is Doktorunk előadásait, mesteréül akkor sem fogadta el, mert ő maga mondja: «*Ego non allego eum tamquam auctoritatem*».²¹⁾ P. Longpré szerint Ockham az ő újítását egyenesen Duns Scotus ellen irányította, mivel ő minden erejével a bontakozó Nova Via-t akarta csírájába fojtani.²²⁾ Beszédes bizonyossága ennek az a tény, hogy tanításaik a leglényegesebb kérdésekben ellentétben állnak egymással.²³⁾ A teodiceában pl. Scotus tanítja egy első végtelen oknak a létezését, amire Ockham azt feleli, hogy: «*non est bene dictum*».²⁴⁾ Vagy:

¹⁵⁾ Cfr. P. Balic: Erneuerung i. m. 117.

¹⁶⁾ Corsini: Come scrisse Scoto. In Frate Foco. 1937. III. I.

¹⁷⁾ Scaramuzzi. op. cit. XXXI. o.

¹⁸⁾ P. Longpré op. cit. 280.

¹⁹⁾ U. o. 281.

²⁰⁾ Gilson-Böhner: Die Geschichte der christlichen Philosophie. III. Paderborn. 1937. 517.

²¹⁾ Longpré i. m. 163. o.

²²⁾ U. o. 168. o.

²³⁾ U. o. 161. o.

²⁴⁾ U. o. 165. o.

a Szűzmáriás Doktor bizonyítja Isten egységét az észből, s erre Ockham így válaszol: «*Hoc fide tantum tenemus, unde ad rationes Scoti in contrarium respondeo*».²⁵⁾ Hasonlóképpen szembehelyezkedik Doktorunkkal Isten végtelenségének, szabadságának, tudásának a kérdésében és sok más állításában; hogy jár-e teremtménynek teremtő erő; hogy az ész megállapíthatja-e a boldogító istenlátás lehetőségét; hogy formális különbség van-e az isteni tulajdonságok között; hogy a lét-e az értelem első tárgya és így tovább. Dehát akkor mégis miért hozzák őket kapcsolatba? Prantl és Willmann erre azt felelik, hogy tudósaink az univerzálék kérdésében jönnek rokonságba egymással. Szerintük Scotus túlságosan kiemeli az egyedi valóságot, az univerzálé értékét pedig lecsökkenti.²⁶⁾ Mi ebből az igazság? Föltétlenül szilárdan áll, hogy Scotus az egység elvének pozitív létmozzanatával mindenkinél jobban felbecsülte az egyedi valóságot, de az már kevésbé tartható, hogy ezt ő az univerzálék rovására tette volna. Nála ugyanis kétféle univerzálét különböztethetünk meg: logikai és anyagi univerzálét; az előbbi csak az értelemben létezik, az utóbbinak pedig az egyedekben bennmaradó léte van. «*Dico ergo, quod (universale) effective est ab intellectu, sed materialiter, sive originaliter, sive occasionaliter est a proprietate in re, figmentum vero minime. Ideo est dicendum, quod universale est in re ut in subiecto*».²⁷⁾ Ez a kijelentés minden magyarázat nélkül megérteti velünk, hogy Scotus a legjózanabb mérsékelt realizmus híve volt, s megadta a univerzáléknak azt, ami a perennis filozófiától is kijár nekik. Tehát jogtalanul sorolják a nominalizmus előkészítői közé.

Az univerzálék kérdésének ezt a megoldását kell alkalmaznunk azoknak a vádaknak a visszautasítására is, melyek *túlzó realizmussal s ennek következtében panteizmussal* sem restellik meggyanusítani ferences Mesterünket. Hogy pedig mennyire nem volt túlzó realista, minden kétséget eloszlatóan fejezi ki ez a kijelentése: «*Si loquamur realiter, humanitas, quae est in Socrate, non est humanitas, quae est in Platone*».²⁸⁾ Doktorunk egyéb idevágó szövegeit kitűnően megmagyarázta P. Minges, és hebizonyította, hogy azokból nem lehet túlzó realizmust kiolvasni.²⁹⁾ Hasonlókép kell kezelnünk azokat a vádakot, melyek a *létfogalom egyneműségének tanában spinozizmust, azaz panteizmust akarnak bizonyítani*. Scotus ugyanis P. Minges és P. Belmont alapos kutatásai szerint a lét egyértelműségét a logikai rendre értette, és sohasem vitte át a valós rendre. Ő az

²⁵⁾ I. o.

²⁶⁾ Minges: Joannis Duns Scoti doctr. phil. et theol. I. Ad Aquas Claras. 1930. 92. o.

²⁷⁾ Van de Woestyne: Cursus Philosophicus I. Mechliniae. 1932. 285. o.

²⁸⁾ Bertoni i. m. 162. o.

²⁹⁾ I. m. 67- 109. o.

arisztoteleszi *μοναχῶς λεγόμενον* alatt csak név és fogalom azonosságot értett, míg Szent Tamás faj- és nemazonosságot is bele olvasott. Ezért állíthatta Scotus a létfogalmat egyértelműen az Istenről és a teremtményekről.³⁰⁾ Persze ez nem azt jelenti, hogy olyan logikai fogalmakkal dolgozott, melyek nélkülözik az ontológiai alapot, hanem csak annyit jelent, hogy nála a létnek az objektivitása el van választva attól, ami tulajdonképpen lényegét meghatározza.³¹⁾ Egyébként ellenfeleink sok panteista rágalmaikat egyik biztosan nem scotusi műből merítik, tehát ezeket egyszerűen el kell ejtenünk. (De rerum principio).

Eléggé elterjedt és még napjainkban is hangoztatott felfogás az, hogy *Scotus a lutherizmus előfutárai közé tartozik*. Pedig Seeberg, a híres protestáns dogmatörténész is elismeri, hogy bizonyos értelemben igazuk van azoknak, akik Luther harcát Scotus elleni harcnak minősítik.³²⁾ Maga Luther, aki Scotust *«fürnehmester Lehrer und grösster Sophist»*-nek nevezi, már 1516-ban kifejezetten elfordul tőle, mivel szerinte pelagiánus volt kegyelemtanában, a hit, remény és szeretet kérdésében. A következő évben nyilvánosságra hozott 97 tételében pedig gyakran szembe fordul Scotus más tanításával is. Mivel lett hát akkor a nagy hitújító előhírnöke? Seeberg itt Scotus Eucharisztia-tanára utal, melyen lutheri vonásokat vél felfedezni.³³⁾ Lássunk tisztán! Ismeretes, hogy Luthernél a kenyér nem lényegül át, hanem megmarad akkor is, amikor megjelenik Krisztus. Ez a megjelenítés megvan Scotusnál is, tehát ezzel adva volna közöttük a hasonlóság. Igen ám, csak hogy Scotus nemcsak megjelenítést, lehozást tanít, hanem megjelenítő, lehozó *állényegülést* is! Igazságtalanság ezért az ő tanát a Lutherével egy nevezőre hozni. Azt is megengedjük, hogy Luther el-elkapott valamit Scotus companatio-elméletéből, az állényegülés szentírási bizonyításából, de tiltakoznunk kell az ellen, hogy ezért párhuzamot vonjanak közöttük! Hol van Luther felfogása Scotus egyházhűségétől, hagyományszeretetétől, akaratszabadságtanától, kegyelemtanától? Áthidalhatatlan távolságban! Nagyszerűen fejezi ezt ki az az éles harc is, melyet a skotisták vívtak a felburjánzó lutherizmus ellen. Maga Luther is észrevette főellenfeleit a skotistákban, s ezért meghagyta híveinek, hogy elsősorban öellenük harcoljanak.³⁴⁾ Ezek a skotisták pedig Mesterük tanítását fordították a lutherizmus ellen, ami a legkézenfekvőbbben igazolja, hogy Doktorunk nem lehetett a protestantizmus előmozdítója.

³⁰⁾ Cfr. Borgmann: *Analogia entis. Wissenschaft und Weisheit*. 1937. IV. 272. o.; Fr. Menyhért: *B. Duns Scotus intellektualizmusa*. M. U. 1937. XI. 4. —

³¹⁾ P. Belmont: *Essai sur la theorie de la connaissance d'après Jean Duns Scot*. La France Franciscaine. 1935. XVIII. 2—3. 216. sk.

³²⁾ *Die Theologie des Joannes Duns Scotus*. Leipzig. 1600. 756. o.

³³⁾ U. o.

³⁴⁾ Longpré i. m. 192. o.

Adjunk most feleletet Luthernek arra a vádjára, mely szerint *a Szűzmáriás Lovag pelagiánus volt*. Ezt különben Scheeben is hirdette róla, annál is inkább szükséges ezzel az ügygel tisztába jönnünk. A váddal kapcsolatos szövegben tényleg az áll, hogy a bűnös saját erejével (*ex naturalibus*) és általános befolyással (*cum communi influenza*) felindíthatja magában a tökéletlen bánatot és kiérdemelheti *de congruo* bűneink bocsánatát, s ezzel a kegyelem megadását.³⁵⁾ Első tekintetre ez pelagiánus tan, azonban, ha a kontextust nézzük, meg kell változtatnunk hirtelen hozott nézetünket. Mert még ugyanazon a lapon *azt írja Scotus, hogy Isten kegyelme kell a bűnös megtéréséhez*. Bertoni szerint Scotus a *communi influenza* alatt a természetes és természetfölötti adományokat értette.³⁶⁾ Nem szabatos kifejezésére azt a mentséget lehet felhozni, hogy abban az időben nem voltak tévedések a kegyelem körül, tehát feltételezhette, hogy szavait mindenki helyesen fogja értelmezni.

Miért mondják továbbá Scotust *Descartes előfutárának*? Azért, mert egyesek szerint az egyedi valóságokat egy kiterjedt szubsztancia egyszerű megnyilatkozásának tartja. Hogy ez az elgondolás mennyire téves, legyen elegendő csak ezekre a szavakra utalnunk: «*Singulare addit aliquam entitatem supra entitatem universalis*».³⁷⁾ Ezzel Doktorunk nyíltan megmondja, hogy az egyed, gazdagabb létség az általánosnál, mert annak létségén kívül még egy pozitív létmozzanattal rendelkezik. A többi Descartes-i vádak a *De rerum principio* hitelességének a megdőlésével esnek el.

Általánosabb az a vélemény, mely *Kanttal hozza összefüggésbe a Szűzmáriás Tudóst*. Szemére vetik, hogy kantianista volt akarattanában; hogy Kant szellemében szkeptikus volt a filozófiai és teológiai igazságok megismerésében; hogy a teológia tudományelméletében Kant-féle pragmatizmust űzött. *Fiat lux!* Színigazság, hogy Scotus szerint az akarat az értelem fölött álló képesség, s az értelem szolgál szerepet tölt be az akarat tevékenységben. Azonban határozottan tanítja, hogy az akarat primátusa az értelem fölött csak abban áll, hogy az akarat az értelmet *meghatározott tárgy szemléletére indítja*. Az akarat nem oka a megismerésnek, ennek okát mindenkor az értelem és a tárgy együttműködése hozza létre. «*Voluntas — írja Scotus — non causat actum intelligendi, sicut concludit ratio, sed facit tantum, quod intellectus convertitur ad aliud considerandum et tunc intellectus cum aliis concurrentibus producit actum intelligendi*».³⁸⁾ Tehát szerinte nem az akarat határozza meg, hogy mi a jó és mi a rossz; mi az erény és mi a bűn: hanem az érte-

³⁵⁾ Bertoni i. m. 210. o.

³⁶⁾ U. o. 211. o. A pelagiánus vádak teljes tisztázására cfr.: P. Minges: *Die Gnadenlehre des Duns Scotus*. Münster, 1906.

³⁷⁾ Ox. II. dist. 9., q. 2, n. 10. (edit. Fernandez).

³⁸⁾ Minges: *Ist Duns Scotus Indeterminist?* Münster, 1905. 5. sk.

lem és a tárgy. Az *akarát elsőbbsége nála nem ismeretelméleti, hanem léleklani jellegű*, s csak ezzel kapcsolatban nyer etikai jelentőséget.³⁹⁾ Ellenfeleink ezt nem ismerték fel Scotusnál, s ezért azonosították tanát Kantéval.

Nem kevésbé hangos az a vád, inely *Scotust Kant szkepticizmusával gyanúsítja*. Pedig semmi sem alaptalanabb, mint ez az állítás. Mert miért mondják Scotust szkeptikusnak? Gonzales domonkos-kardinális erre vonatkozólag azt hozza fel, hogy Scotus pusztán az ész erejével nem tartja bizonyíthatónak Isten mindenhatóságát, irgalmasságát, mérhetetlenségét, igazságosságát és gondviselését; hogy az ész által nem tartja bizonyíthatónak a lélek halhatatlanságát; hogy szerinte a magára maradt ész képtelen felismerni az Istentől eléje tűzött természetfeletti célt. Mit kell felelnünk ezekre a vádakra? Ami Isten tulajdonságainak bizonyítását illeti, nem szabad elfelejtenünk, hogy amikor itt Scotus bizonyításról beszél, az aristotelesi logika szabályai szerinti, szigorú értelemben vett *matematikai bizonyításra* gondol, nem pedig közönséges erkölcsi bizonyításra. Hogy ilyen szigorú értelemben vett bizonyítás létre jöhessen, ahhoz szükségszerű ismeretre és abszolút nyilvánvaló elvekre van szükség. Már pedig természetes ismeretünk Istenről nem oly szükségszerűséggel jön létre, mint a matematikai ismeret, mert nem a priori, hanem aposteriori jutunk hozzá, éppen ezért nem kovácsolhatunk belőle egyszerűen szükségszerű, perdöntő bizonyítást.⁴⁰⁾ Így beszél Scotus *Theoremata c.* művében, *mert matematikai-deduktív-módszert alkalmaz, s ez a módszer igazolja álláspontját*. Gonzales ezt nem vette észre, s ebből származott tévedése. Egyebütt azonban hoz Scotus Tamáshoz hasonlóan erkölcsi erejű érveket az isteni tulajdonságok bizonyítására, tehát semmiképpen sem volt szkeptikus. «*Scotus ist nicht Skeptiker. Den Gottesbeweisen und der Methaphysik ist er nicht skeptisch gegenüber gestanden wie Kant*»,⁴¹⁾ állapítja meg a híres Überweg-féle filozófiatörténel.

Hasonlót kell mondanunk a lélek halhatatlanságát illetőleg. Scotus itt is csak metafizikai bizonyítékot nem talál, hiába vizsgálja akár Szent Tamás, akár Aristoteles véleményét, bár azok valószínűségét megengedi. Az a másik vád, hogy természetfölötti célunk felismeréséhez természetfölötti megvilágosítást követel, szintén elveszti erejét azáltal, hogy a kérdéses szöveg beható tanulmányozása szerint itt nem fizikai, hanem csak erkölcsi szükségességről van szó.⁴²⁾ Lehet tehát ezek után Scotust szkeptikusnak nevezni? Amennyiben *σκεπτομαι* annyit jelent, hogy vizsgálni, kutatni, annyiban szkeptikus volt, mert komolyan kereste az igazságot; mihelyt azonban ez a szó oly nem keresz-

³⁹⁾ Grundriss der Geschichte der Philosophie. Berlin, 1928. 515.

⁴⁰⁾ Minges: Doctrina . . . II. 13. sk.

⁴¹⁾ Überweg i. m. 510.

⁴²⁾ Bertoni i. m. 157.

tény irányzatra lesz alkalmazva, mely lemond az igazság birtokbavételéről és a bizonyosság feltalálásáról, ebben az értelemben egyáltalán nem volt szkeptikus. Hirdette ugyanis, hogy a nyilvánvaló elvek és következményeik, a tapasztalati igazságok, továbbá cselekedeteink tudata és érzékeink benyomásai által *teljes bizonyosságra tehetünk szert*. A teológiában pedig tüzesen védte a Szeplőtelen Fogantatás tanát és hirdette Krisztus föltétlen megtestesülésének gondolatát, melyekkel a legkézzelfoghatóbb bizonyosságát adta annak, hogy mily távol állt a szkeptikusok táborától.

Tisztázásra vár a *teológiáról alkotott felfogása* is, mert itt a következő vád merül fel: Scotus feladta a teológia tudományos jellegét, azt tanítva, hogy a kinyilatkoztatásból lehetetlen dialektikus úton teológiai igazságokat felállítani; ezeket inkább a vallásos érzületből kell meríteni, úgyhogy a teológusoknak inkább csak az a feladata, hogy gyakorlati útmutatásokat adjanak az üdvösségre vonatkozólag. Ezzel tehát a Kant nyomában serkent pragmatizmus útját egyengette. Csakhogy ezt Scotus így sohasem tanította. Annyit állított, hogy a teológia szigorú értelemben véve nem tudomány, mert szerinte a tudományfogalomhoz szükséges feltételek; nevezetesen: a biztos megismerés, a szükségszerű tárgy és ok stb., a teológiában hiányznak. Tehát *nem olyan tudomány, mint a matematika és a metafizika*, de azért tudomány. «*Theologia tamen — írja Scotus — ut (scientia) dividitur contra opinionem et suspicionem, bene potest esse scientia, quia est habitus, quo determinate verum dicimus*».⁴³⁾ Itt pedig a *determinate verum* valamilyen biztos igazságot jelent, ami világosan mutatja, hogy a teológia Scotus szemében is ad az értelemnek igazságot és bizonyosságot. Hogy a teológiát gyakorlati tudománynak nevezte, ezzel csak azt akarta jelezni, hogy a hittudomány sajátos feladata nem az értelem kiművelésében áll, hanem az akaratnak és az értelemnek, szóval az egész embernek az Istenre való ráirányításában rejlik. Ellenfeleink itt megint szemelől tévesztették Tanítónk matematikai elveit a szoros értelemben vett tudományfogalomról, s ezért estek tévedésbe.

Utoljára még vizsgáljuk meg, hogy miért mondják *Doktorunkat modernistának*? Különösen miért hozzák kapcsolatba nevét a modernizmusnak agnosztikus irányával? Talán tagadta Isten létének bizonyíthatóságát? Talán nem ismerte el az Egyház tanítóhivatalának csalhatatlan tekintélyét? Vajjon olyan dogmafejlődést tanított, mely ellenkezett az Egyház felfogásával? Nem! Scotus sohasem írta alá azt a tételt, hogy a teremtmények nem vezetnek el Isten létehez. «*Considerando Deum* írja Mesterünk - *sub ratione causae ex creaturis, bene cog-*

⁴³⁾ Minges: *Doctrina . . .* II. 516. Cfr. még Morelli: *Se la theologia sia una scienza pratica*. Studi Francescani. 1911, anno I. 12.

noscitur proportionaliter».⁴⁴⁾ Vagy más helyen ezt mondja: . . . «*quaecumque ex his quae in effectibus sunt nota de Deo, possunt a nobis cognosci de Deo, quia per demonstrationem quia est, possumus concludere illa inesse Deo; sed multa possunt esse nobis nota de Deo in effectu, ut patet in scientiis Philosophorum; ideo plura per demonstrationem quia possumus scire naturaliter de Deo*».⁴⁵⁾ Az Egyházzól pedig már ismerjük felfogását, itt még csak kiegészítjük ezzel a kijelentésével: «*Ecclesiae testimonio certissime credi potest, et praecipue in illis, in quibus illa plus damnat mendacium, puta de illis quae sunt fidei et morum . . .*»⁴⁶⁾ Valóban, Scotus egyetlen tétele sem lehet a modernizmusnak kisajátítani. Akik ezt mégis megteszik, elárulják, hogy sohasem vették kezükbe Doktorunk eredeti műveit. De ez a mondottak alapján állítható a többi vádlóról is.

Megállapíthatjuk tehát, hogy tudósaink megtisztították Scotus tanítását minden rosszindulatú belemagyarázástól. Igaz, még az újabb időkben is akadnak Scotus-rágalmazók, mint például Landry, Rintelen, akik nominalistának, kantianistának, modernistának, keresztényellenes moralistának, mondják Scotust, állításaikkal azonban komoly tudományos körökben nem hódíthatnak, részint, mert már régen megcáfolt vádakkal jönnek elő, részint mert skolistáink nyomban elhallgattatják őket kritikusabb válaszirataikkal. (Folytatjuk).

Fr. Menyhért O. F. M.

Horváth Béla a költő.

Ha külföldi számára egy vérben és szellemben, testben és lélekben magyar katolikus költőt kellene bemutatnom, Horváth Bélát választanám. Arcának szomorkásan zárt formáit éles vonalak hangsúlyozzák; finomság, és keménység, lágyság és erő, kérlelhetetlenség és olvadékonyság. A sűrű szemöldök haragos erdejében gyémántvillogású szem vág, amikor a száj az istenfianak küzdelmét panaszolja e világban. Komoran és elszántan tekint felénk, soványan és aszketikusan égő szemekkel.

De ez az arc, ez az első pillantásra is végzetesen magyar arc, csak külső jelentkezési formája belső magatartásának. Az ő számára a magyarság nemesak nemzetiség, egy országhoz, egy nyelvhez tartozás, hanem súlyos szinte sötét élmény, mely minden percben folytatódik, mindig új ösztönzéseket és akadályokat termel, és viselője vállára tragikusan nehéz, de mélysége-

⁴⁴⁾ Ox. I. d. 8. q. 3. a. 1. Edít. Fernandez 597.

⁴⁵⁾ Cfr. Scaramuzzi op. cit. 132. sk.

⁴⁶⁾ U. o. 200.

sen szép felelősséget helyez. A katolikus magyar költő felelőségét!

Magyar költő ő! Örök magyar költő. Hívták egyszer Tinódi Lantos Sebestyénnek, aki portáról-portára vándorolt; hívták máskor Anonymusnak, aki jegyzett, jegyzett, csak a maga nevét felejtette el feljegyezni; hívták sokkal később Vajda Jánosnak, hívták mindazon neveken, melyeket nagyszívú és gyengefeszű, nagyakarátú és megtört talentumok viseltek. Most hívják egy darabig Horváth Bélának is. És ki tudja, minek fogják még hívni ebben az országban, ahol a legkülönbek niktinnal láplálkoznak, hogy dolgozni tudjanak hittel, kétségbeesés nélkül, aztán pedig meghalljanak a kórházban.

Horváth Bélát is túlkorán elverte az élet az öröm portájáról, és azóta hiába igyekszik oda visszaosonni, sehogy sem sikerül. Az élet mindig erősebbnek és főleg durvábbnak bizonyul.

Ilyenek ők, a virágos szavak és álom kertészei, a gondolat és eszme gigászi allétái; pennájukkal évtizedeket ugranak át, de kis gyermekként omlanak össze az élet rőfnyi akadályai előtt.

Az ő *magyarsága* keserű és kemény talajba fogódzik, gyökérzete göresös és konok, törzse olyan, mint valami bús öreg fáé a széljárta elhagyatott kert zúgában: ide-oda tekert, kerges és fekete. Az ő magyarsága nem a harmónikus életérzés kibontakozása, nem nyugalom, de nekiszegülés és örökös probléma. Nem esztétikum, de örökös küzdelem.

És ha keressük a katolicizmus igaz érvényesülését a magyar irodalomban, Horváth Béla lélektanilag a *legkatolikusabb* íróink egyike. Előtte sokaknál a katolicizmus csak felület volt, frázis és politikai elhelyezkedés; úgy érzem, nála erkölcsi, emberi és általános törvény lett. És egyéniségén túl ezzel a közösség iránti felelősséget erkölcsi igénnyé emelő hévvel közeledik a magyarság problémája felé. A *magyar irodalmi katolicizmus problémája az önzetlenségen, az őszinteségen és a hiten fordul meg*. Ő felismerte ezt s vele hivatását, de egész fiatal élete felörlődött e felismert új hivatás terhe alatt.

Párisban az új katolikus irodalom, de különösen Claudel hatása alatt látja igazán, hogy a katolikus vallás mily ellenállhatatlan életet alakító erő. Itt látja, hogy az Egyház az európai kultúra leghatalmasabb szervezete, mely most, amikor a túlzó nacionalizmus és az új vallások az európai gondolkodást már-már esődbe viszik, a szabad gondolat új kirepítő fészkeül ajálkozik.

És Párisból hazatérve Újpest gyárkéményeinek füstje és pora között, kis hónapos szobájában, a szentek életrajzai és breviáriumok közt virrasztja át az éjtszakákat, sötétben és konokon, nagyon szegényen és nagyon egyedül, gyötrelmes lelki vívódások közt, mindenkitől elhagyatva, de önmagát el nem hagyva bukkan rá életének és költészetének legnagyobb

élményére: az *Egyház, a katolikum* és a *szociális akarat* egységére. Ez az élmény ma érdekes és szokatlan nálunk, de nem Európában. És most, ha európai látókörű és szellemiségű költőt kellene bemutatnom, megint csak Horváth Bélát választanám, mert sajátos magyar lelki alkata ellenére is, szinte az egyetlen fiatal katolikus irodalmunkban, aki teljesen ismeri, és átérzi a Nyugat katolikus irodalmi átértékelődését. Tehát *magyar* és *európai*. Az ellentmondás csak látszólagos. Magyarság és európaiság csak azok számára ellentmondás, akik egyiket sem élik át teljesen, akik a népszínmű romantikát és a földhöz csapott poharat gondolják magyarnak, és a nagyon is egyértelmű francia regényeket, meg az ötórás teát európainak. Aki igazán és mélységesen magyar, az tudja, hogy a mi távolabbi hazánk Európa és a mi lehetséges kultúránk az európai kereszténység. Horváth Béla tehát magyar sokkal inkább, mint a különféle piaci népmegváltók, parasztromantikusok és parasztmessianisták. Éppen ezért «a sznobok és parasztok országában» hivatása keserű. Mert a mi népieseink a magyarságot tudatosan el akarják fordítani az európai kultúrától, a megújulás szerintük csak a parasztság lelkének miszlikus, ősi mélyéről jöhet. Ugyanakkor budapesti zsidó irodalmi köreink, szívesen tetszelegnek benne, hogy Európa géniuszának ragyogtatása Magyarországon egyedül az ő privilégiumuk, illetve küldetésük. Horváth Béla egyénisége és költészete válasz mindkét irányynak és egy új szintézis első csírája «a sznobok és parasztok» országában.

Ez a költészet egy új és nagyszerű kollektivitás lendületét jelenti, már csak azért is, mert merőben különbözik a századeleji túlzóan individualista egyéniség fogalmától, mert önmagába fordult introvertált öngyötrő és legtöbbször rezignált. Egyben azonban feltétlenül különbözik szellemi elődjétől, abban, hogy a Világ és az Én közti harmóniának a súlypontját a szociális szemléleten keresztül találta meg. Kezdődik a változás azon, hogy egy-egy embercsoportnak a sorsát ismeri meg, öntudatosítja, és végződik azzal, hogy önmagához tér vissza és immár csak a benső végtelenség érdekli.

De Horváth Béla *katolikus* is sokkal inkább, mint azok, akik lelkes egyházszeretetének és önfeláldozó elveinek őszinteségét kétségbe vonták. Hisz mind fordítási témáiból, mind saját költeményeiből kiált az Egyház iránti szeretet és lelkesezés. Igaz, hogy olyan viszonyok között lépett föl, amikor kissé bűn, de feltétlenül titkolni való hiba főleg a fiatalok számára az őszinteség. Mert az őszinteség helyén ekkor a póz állt, és Horváth Béla nem pózolt. Tudta, hogy az Egyház és az igazság egymással szembe nem állíthatók. Mert a katolicizmus dogmatikai tartalma a legteljesebb igazság és erkölestana a legtökéletesebb igazságosság Isten és ember felé. Ha pedig az Egyház emberi arculatán ráncok, támadnak, az Egyház nem fél az elébe

tartott tükörtől. A «Szép Szó»-ban megjelent versének; — melyben egy kanonok-típusról ír, aki ugyan azt hiszi magáról, hogy az Istennek jámbor és hű szolgája, de a kerítő nyomorúságra és a bűnbe sodró proletár sorsra nem talál más szót, mint a türelemre intést, — minden szava helytálló, mégis a hírlapi támadások, pamflettek és a nagyon is személyes támadások pergőtüzét kellett elviselnie. Egyben azonban igazuk volt elleneinek: Horváth Béla *forradalmár*. Az ő forradalma a jók lázadása és örök sóvárgása, hogy jobbak legyünk. Az igazságot kimondani, küzdeni érte és meg is valósítani, ez Horváth Béla forradalma. És ebben benne van minden, ami szép és ami főséges; istenirgalom, és emberszeretet, férfierény és nőszerelem . . .

Mily szépen vallja programjában: «Küzdünk az emberért, mely ember lenni nem tud és nem akar. Az elnyomóért, az emberek farkasáért. Hódítsuk meg az üldözöket és az üldözötteket. Riasszuk fel a szegénységet és hirdessük ki a szegények dicsőségét, és soha nem hátrálva, soha meg nem tántorodva küzdjünk a csőcselékért, hogy ember legyen a csőcselékből, ez a mi forradalmi örökségünk, szentek hagyománya; hogy küzdjünk a gonosz ellen e gonosz világban, mely kereszténynek nevezi magát, holott a kereszténység nagy parancsát meg nem fogadta és Krisztusból, a szegények és üldözöttek királyából csak élni tudnak, de meghalni érte alig akadna tanítvány.

Egy ember, aki hozott magával emberhez méltó hitet, emberhez való szeretetet, irtáshoz való bátorságot, jó szemet és erős szívet, világnézetet, a gyengéknek szeretetet, gyűlöletet a rontóknak, megértést a nagy és kicsiny szenvedőknek. Nem kérdezősködött, hanem elindult, valamerre segélykiáltást hallott. Minden verse egy-egy vigasz, melyet a szenvedők ablakán nyújtott be éjjel, észrevétlenül. Minden kis társadalmi cikke egy-egy bunkó, mellyel az üldözötteket védte, vagy egy-egy mankó, melyre az élet ártatlan sebesültjei támaszkodtak.

És ahogy ezeket az önmagával viaskodó, gondolataival vadul küszködő ember hangos elgondolásait elmondotta, elsírta, jajongta, fel-felesukló, halk, feltörő, lázas, elhalkuló, izgalmasan lüktető, majd könnybevesző hangfoszlányokban, minden olvasója érzi, hogy egészen belülről, rejtett lelki élményeinek mullja, fátyollal takart titokzatos mélységeiből hördül fel. Mert a magyar katolicizmus büszkesége maga is hánykódott a földi élet alvilági mélységeiben. Forgolt nyomortanyákon, zihált fullasztó műhely porában, lógatta lábát télen a rakparton. Társai voltak az élet bélpoklosai és számkivetettjei. Kushadt kórakás mögött a esendőrtoll előtt, mert «a rongyosok mindig gyanusak, és tudja mily kevés elég, a döghalálhoz. De a szívet ott is felemeli és így könyörög a szegény utolsó filléreit is elrabló vámosért:

világ fülébe, aki a szegények szakadó rongyait a világ hercegeinek arcába veti és félelemtelen szívvel hirdeti: hogy a töltésen pipázók mind jók s a világ szegényeinek öröksége az Isten birodalma. A szent doktorokkal és hitvallókkal értekezik a nyomorultak dolgában s égi vigasztalások forrásaiból merít nekik:

Leszállt a sárba latin Katalin,
De lábnyomán a sárban is kinyílt a kankalin,
S bezörgetett az átokházi béresek
Ronggyal tömött ablakain,
Ne sírjatok, őrizlek én, kezemben lilium van
Megáldalak a vastag sárban, átkozott homokban,
Ti Átokházán laktatok, tiétek a kegyelem háza,
A gonosz urakat az Egyetlen Úr nagyon megalázza,
A hadvezéreket liliummal megfenyítettem,
A tank akárkit eltipor, csak titeket nem,
Ti élni fogtok, az atyai házba visszahív Atyátok
S az élővizek, örök életet csobognak rátok.

(Szienai Szent Katalin és a magyar proletárok.)

Szent Katalin kankalinnal hinti be az átokházi béresek útját az édes aquinói doktor pedig megtanít küzdeni a zsarnokok ellen:

Az ablakon beszél az édes aquinói doktor,
Fiam, ne félj a gonoszoktól.
Lázíts a piacon, vagy építs katakombát,
A te szavad erősebb, mint a bombák,
Se butaság, se fegyver ki nem írthat,
A győzelemre fiam megtanítlak,
Akármilyen lesz, emeld föl ujjad,
S a zsarnokok előtted megvakulnak,
Viselted itt a kicsinyek kiszabott nyomorát,
Te homlokodon viseled az aranykoronát.

(Az angyali doktor üzenete.)

Harc folyik itt a világban és Szent Tamás tanít meg a győzelemre. Ez Horváth Béla *a költő*, van benne valami a próféták túrni-tudásából, Szent Ferenc szegénységsszeretetéből és a nagy gyermekek naívitásából. Tudott keserűség nélkül szegény lenni. Mert mikor az élet azok közé a szegények közé kényszerítette, még mindig fiatalon, de bölcseségben már öregen, akiktől elindult, vállalta a gyári napszámosságot, vállalta és vallotta helyzetét. Mint egy rekedthangú orgonasíp, úgy búg fel tanítása a szegényekről, akik mind jók, s csak arra várnak, hogy legyen már valami velük.

Költészete a magyar katolikus megújulás büszkesége. Élet-tanulság és forrásigazolás. Mert nem apadhat el ereje annak a forrásnak, amelyből ilyen élő víz bugyog. Ebből a forrásból meríteni kell, megújulni tőle és megigazulni. Ez a forrás pedig

az Egyház. Egyszólamú költészet ez, de mégis teljes, mert szentek bölcsesége nyilatkozik meg benne. Világos szimbolika, zárt formák és konok konzekvenciák. Műfordításai, Peguy, Huxlei, Chesterton, és Claudel költészetét tolmácsolják magyar nyelven.

Ezek és saját költeményei is nemcsak papírra barázdált sorok, hanem tiszta költészet, amiből mindenkinek kell töltekeznie, aki a földről száműzött igazságra és remegve elillant szépségre vágyakozik, hogy össze tudjunk fogni komoly és határozott jóakarattal, mi is, papok, akikre Horváth Béla egy szép versének szavai vonatkoznak:

Az Isten minket kijelölt a népért,
A nagy nyomorral Isten kötözött meg,
Hát ontsunk érte csodát és elég vért,
Hogy higgyenek nekünk az üldözöttek.

(Óda a Bencésekhez.)

A szerző jól tudja, hogy ez a szerény írás csak szegényes valami ahhoz képest, amit Horváth Béláról mondani lehetne és mondani kellene. Kúszán impresszionista módon odavetett színek, melyeknek szivárványszínes ragyogásából elének tűnik a költő egy-egy életdarabja. Tegyük még hozzá, hogy az ő merészen, újszerűen szárnyaló és a vers szelíd köntösében fájó igazságokra rádöbbenő és emberi lelkiismeretet felébresztő lírája, megtanította újra az embereket arra, amit már-már elfelejtettek: a költészetnek és a költőnek, a földöntúli dolgok megsejtőjének ismeretére és szeretetére.

Fr. Emil O. F. M.

Szociális hitoktatást!

Prohászka diadalmas meglátása szerint «az egyes korszakoknak más, más uralkodó eszméik vannak, melyeket, ha sikerülne találóan szimbolizálni, minden korszakot egy-egy emberarc képviselne, tipikus fejekkel, sajátos kifejezésekkel, sok szenvedéllyel». (Diad. v. 111.)

A XX. század uralkodó eszméje a szociálizmus, és azt hiszem, ha valaki a jelen század emberarcát vászonra akarná vinni, a modern vívmányok, koreszmék, technika, kultúra, politika, sport, modern nemzeti gondolat változatos színskálája mellett nem nélkülözhetné palettájáról a szociális gondolat életérős színeit sem. A szociális fejlődéssel ma mindenki számol: ennek hódolt Mussolini fasiszta Olaszországa az 1927. évi «Carta del Lavoro»-jával; ezért dolgozik a Harmadik Birodalom; s végre kis hazánk is emberibb embert akar hazánk földjére várásolni éppen a szociális kérdés helyes megoldásával. Ma

divattá lett a szociális kérdés, mindenki szociológus akar lenni. Lelkes ifjak járják az országot, sociográfiákat készítenek, leereszkednek a nép közé, hogy ott sajátítsák el egymás megbeszülését és előmozdítsák a kölcsönös megértést. *A szociális kérdés ellenőrzése, bogozása s végül helyes megoldása a hitoktatónak is eminens kötelessége, ha nem akar lüldökölni homlokán a maradiság bélyegével!* Szükséges, hogy a modern kor modern eszközeivel a hitoktató is beálljon az úttörők közé, hogy erkölcsi erejével, szorgalmával, tudásával, istenadta hatalmával nivellálja a társadalmi ellentétet s levezesse a forradalmi hullámgyűrűket. Ez kötelesség! És ez a kötelesség már az elemi iskolában kezdődik, a hitoktató szociális nevelésével, mert nem szabad elfelednünk, hogy a mi hívó, öntudatos, szociális gyermekifjúságunk magában hordozza a jövő életformáló, életalakító erőit. Az iskola padjaiban foglal helyet a jövő társadalma. Előtte a jövő, a jövő munkása, iparos, hivatalnok, talán minisztere is. E szigorú kötelesség bátor teljesítésére tüzelnek Szentatyánk szavai: *Tisztelendő testvérek! Maguk a korviszonyok jelölik meg a helyes utat, melyen járunk kell.* (Qu. A. 79.) *És a korviszonyok szociális nevelést hirdetnek.* A szociáldemokrácia gyermeknyaralási akciói, menzái, ifjúsági egyesületei mellett nekünk sem szabad lemaradnunk. Amint jeleztem, ennek a szociális nevelésnek már az elemiben kell kezdődnie, a középiskolában és az ipariskolában folytatódnia és az egyesületekben befejeződnie. Természetesen fokozatosan kell a gyermek lelke előtt a szociális gondolatot megkedveltetni. Más adok az elemiben, más a közép- és más az ipariskolában. Az elemiben a szociális erényekkel kell kezdenünk, de a felsőbb osztályokban már legalább szociális alapismereteket is kell nyújtanunk, hogy a csak elemi végző gazdasági és munkásifjúságunk az alapismeretekkel tökéletesen tisztába jutva elegendő alapot vigyen magával továbbképzésre az egyesületekbe: a KIOÉ, a KALOT, vagy a legényegyletek országos szervezeteibe.

Kezdjük tehát az elemiben a szociális erényekkel. Különösen nagy jelentősége van ennek nálunk, ahol még mindig elég nagyok az osztályellentétek. Lopjuk a kis emberkék szívébe a *testvériség gondolatát*. Az imák többes számának megmagyarázása pl. Miatyánk ... a főparancs tárgyalása, a hitágazatok alkalmasak lesznek erre. Különösen az Úr Jézus személyén keresztül kell rámutatnunk a helyes gyakorlati ember és felebaráti szeretet gyakorlására csodái, másokért él, gyógyításai, imái, mindezért vannak. Az Ő önzetlen személye mély benyomást gyakorol még az eldurvult proletárgyermekre is. Meg kell értetni velük, hogy Jézus nem hiába kapcsolta össze az istenszeretettel a felebaráti szeretettel — teremtés, megváltás, fogadott fiúság, továbbá, hogy ezek a kis emberkék, ha megőnének egymás nélkül nem élhetnek, egymás munkájára rászorulnak,

egyszóval szolidaritásra, közösségi érzékre kell nevelni. Meséinkkel, példázatainkkal is. Meséink ne csak a levegőben lógnak (Királyfi, Csipkerózska stb.), ma már a királyok kora letűnt, az áldozatos édesanya, a kötelességteljesítő munkás, a másokért áldozatot hozó katona, tűzoltó, vasutas stb. legalább annyi helyet bátran elfoglalhatnak.

A gyermek nem nézi még a társadalmi különbségeket, nem törődik a külsőségekkel, a gyermek játszani akar, játszólársat keres pajtásában is, nem nézi a származást. Használjuk ki ezt a természetes hajlamot, mélyítsük el. Szolgáljanak ösztönzésül erre a parancsolatok. A főparancsol, a felebaráti szeretetet már említettem, mindez könnyen megy a gyermeknél, de menjünk mélyebbre. Mivel az iskola egy darab élet, a hittant élettanlárgggyá kell tenni úgy, hogy összekapcsoljuk, álitatjuk aktuális emberszeretettel, krisztusi szociális érzülettel. Bőséges anyagot nyújt erre a 10 parancs tárgyalása. Pl. a III. parancsnál beszéljünk a munkaszünetről, annak szükségéről, fejtsük ki az Egyház tanítását, hogy a hetedik napon az Úristen is megpihent, az emberi testnek is szüksége van felüdülésre, hogy megújult erővel álljon munkába. A IV. parancsnál fokozottabb mértékben neveljük szülői, nevelői lizteletre, az öregek megbecsülésére, mert a mai ifjúság nem szívesen adja meg a kötelező lizteletet. Az V. parancsnál beszélhetnénk az embertársak életének megbecsüléséről, hogy ne ártsunk egymásnak még verekedéssel, hajbakapással sem, hanem kölcsönös szeretettel és megértéssel karolják fel egymást. A VII. parancsnál hívjuk fel a figyelmet az emberi munka megbecsülésére, vessük már most jól kis fejükbe az Egyház tanítását a magántulajdonról, ne nézzük el semmiféle kicsinységnek eltulajdonítását, még ceruzának, tollnak, vagy radírnak sem, hogy becsüljék meg jobban holmijaikat és ezáltal szülőik munkáját is. A nagyobbakat gyakorlati érzékre kell nevelnünk s bátran felhívhatjuk figyelmüket a szociáldemokrácia és a kommunizmus veszélyeire) (magántulajdon eltörlése) és imádkoztassuk gyakran őket a kommunizmus jármaiban küzdő embertestvéreikért. Vázoljuk a szorgalom, a spórolás értékét, szoktassuk rá a gyermekeket, hogy spórolt pénzükön, ami már az ő kis magántulajdonuk, ne csak cukrot, édességeket vegyenek, hanem szegényebb társaikon is segítsenek, vegyenek nekik palavesszőt, ceruzát vagy tollat stb. Vagy legalább osszák meg jószívvel uzsonnáikat társaikkal. Szoktassuk mértékletességre őket. Különösen bortermő vidéken és falun a felsőbb osztályokban kitérhetünk a bor átkos hatásaira: általános elszegényedés, családi szétzüllés, verekedés, gyilkosság, népbetegségek, mutassunk rá, mint lopja ki az iszákosság az emberek zsebéből a pénzt, mint veszi el a család szájától a falatot. A VIII. és IX. parancs tárgyalása szolgáljon arra, hogy ne csak egymás vagyonára, de becsületességére is vigyázzanak, ne más vagyona után áhítozzanak, hanem

lelkiismeretes munkával igyekezzenek növelni vagyonukat. Továbbá neveljük önzetlen udvariasságra, üzleti szellemre, ismételtsük meg őket a társadalmi osztályokkal. Ilyen korban készségesen hajlik a gyermek a koldusok felé, használjuk ezt ki, karácsony táján rendezzünk gyűjtést és vigyük el a szegényeknek.

De a szociális erények szociális környezet híján elpusztulnak, ezért a hitoktatónak nevelni kell a szülőket is a szociális erények ápolására. Erre szolgálnak a szünidei játékok is. Hasson oda a hitoktató, hogy ezeken a játékokon az ő felügyelete alatt gyűljenek össze a kicsinyek, hogy tanuljanak egymásnak örülni, a boldog gyermekkor játékaival élvezni. Így pótolhatják a sokszor szegényes, unalmas otthont is. Nevelni kell a szülőket, hogy szívesen engedjék ilyen játékdélutánokra a gyermeket, mert itt telik meg kis társai iránt önzetlen szeretettel, s ha ez sikerült, legalább némileg kivontuk a gyermeket a koravénülés folyamatából, s felébresztettük benne a vágyat a közösség után. A szociális nevelés nem képzelhető el egyesületi élet nélkül. A szociális erények gyakorlására kitűnő alkalmaként kínálkoznak a gyermekegyesületek. E tekintetben nem kell idegen példák után indulnunk, hanem szervezzük meg a régbevált *Szívgyárdát* a kicsinyek és a *Szívtestőrséget* a nagyobbak számára. A gárdában rájön a gárdista a tekintélynek, a gárdavezetőnek szükségességére, előmozdítja a közösségi szellem kialakulását, a felebaráti szeretet, a nemes verseny és más jogainak tiszteletben tartását. A heti-parancsban a felebaráti szeretet gyakorlására adhatunk kitűnő alkalmakat, az engedelmesség, a pontosság, a megbízhatóság gyakorlása által mindinkább az élet számára is nevelünk. Az egyesület nem zárja ki a nevelőerejű küzdelmeket sem.

Foerster mondja, hogy *«a gyermeknek mindegy, hogy ablakot tör be, vagy oltárt épít, csak cselekedni akar»*. Cselekedtessük hát őket itt a gárda keretei közt, hadd játszanak, csak ne rosszkodjanak, hadd szavaljanak, énekeljenek, ezáltal egyéni bátorságra neveljük őket s biztosítjuk számukra a bátor kilépést, amelyet megkövetel az öntudatos akciókatolikus magyar élet. Mindez eleven életet visz a gyermek világába s oly maradandó nyomokat hagy hátra kis lelkivilágukban, mely megér minden fáradságot.

Az V.—VI. parancsban már komolyabb dolgokkal foglalkozhatunk, ők már nem jönnek a Szívgyárdába a kicsinyekkel, szervezzük meg hát nekik a Szívtestőrséget. Gyűléseinek keretén belül azután ismertessük meg a katolikus szociológia alapelveivel, vegyük tárgyalás alá az enciklikákat (Rer. Nov., Quadr. A., Casti Connubii.) Tárgyaljunk a munkáskérdésről, bérkérdésről, gazdaszövetkezetekről és a munkásszervezetek alapításáról, hogy egykor az életbe kilépve ők is méltó tagokként, vagy esetleg vezetőkként irányítólag kapcsolódjanak bele ezek tevékenység-

gébe. Természetesen ezeket a lehető legjobban leegyszerűsített alakban kell szóvá tennünk.

Az Egyház azonban nem hagyja magára, a középiskolába induló ifjút sem. Itt tovább folyik a megkezdett építés. Miután az alap készen áll, fel kell húzni a falakat is. Erre szolgálnak a középiskolák alsóbb osztályai. A hittanár józan belátása szerint, az élet követelményeinek megfelelően itt már alaposabban és bővebben mehet minden. Annál inkább folytathatja a megkezdett munkát, mivel ezekben az osztályokban még mindig a katekizmus és a biblia kerül tárgyalás alá. A hittanár mutasson rá a felsőbb osztályokban a szertartástan tárgyalása alkalmával az Egyház közösségi szellemére, ismertesse az ősegyház «kommunizmusát», állítsa szembe a sztalinizmussal, hogy így gyakorlatilag lássák az ellentétet a kettő közt, amelyet pedig oly nagyon szeretnének egyoldalúan magyarázva az Egyház rovására írni. Az egyháztörténelemben hívja fel a figyelmet az Egyház karitatív tevékenységére (kórházak, iskolák, aggok háza, alapítványok stb.). Ismertesse meg az Egyház nagyjait, főképpen szociális pápáink tevékenységét és bővebben fejtse ki a szociális enciklikákat. Hadd becsüljék az Egyházat azért is, hogy megérezte a kor szükségleteit és mindig az elsők közt küzdött a szociális kérdés megoldásán, a szegénység enyhítésén. A hit- és erkölcstan keretén belül sokat kellene beszélnie a katolikus munkás, iparos, intelligencia, világnézeti, társadalmi teendőiről úgy, hogy a nyolcadikos apológiával párhuzamosan az Egyház szociális eszméivel is felfegyverkezzék az életbelépő ifjú. De sokkal gyakorlatibb módon, eredményesebben küzdhet e téren az ifjúság e korban különösen megnyilvánuló társulási kedvének kihasználásával a diákegyesületekben. Ezek közül első helyen említem a cserkészetet, melyet minden helyen a hittanárnak kellene vezetni. Itt a fiúk gyakorlatban látnák, hogy a hitoktató nemcsak prédikál, de úgy is cselekszik, mint közülük akárki. Itt a közös napirend, a játék, torna, őrsi munkák mindenkit összekapcsolnak s megtanítanak arra, hogy egymásért dolgozzanak. Az elsősegélynyújtás elsajátítása egyéb praktikus teendők pedig nagy segítségül kínálkoznak a mindennapi élet számára. A reggeli felkeléstől, a tábortúzig és az éjjeli őrségig, mind-mind fontos kötelességtudásra áldozatkészségre, önzetlenségre, egymás megbecsülésére, egyszóval felebaráti szeretetre nevel. Állami intézetben, ahol világi parancsnok van, a kongregáció pótolhatná a szociális nevelés hiányát. Ahol párhuzamosan a vallásos neveléssel szociológiai kiképzésben is részesíthetnék magukat a tanulók a hitoktatók irányítása mellett. Közösén beszélnek meg a napi eseményeket, problémákat, átvennék az enciklikákat stb. Így a középiskolából kikerülve, nemcsak jó katolikusok, de Egyházat s hazát szerető modern szellemmel töltökeztet ifjak lennének, akik a közéletben is szívesen harcolnának a katolikus elvekért.

Van még egy teendője a hitoktatónak, mely lekipásztorkodás szempontjából ma is a legelhagyatottabb terület. Az iparostanoncok, mostohagyermek sorsára gondolok. Ők a társadalom lelencei, akikkel senki sem törődött eddig, s ha valakire rá akartak ijeszteni, elég volt ennyi: tanulj, mert odaadlak suszterinasnak. Neveletlenségét eléggé jellemzi ez a lekicsinyelő nyilatkozat: olyan vagy, mint egy suszterinas, inastempó stb. Hogy honnan érdemelte ki ezt a kismizmizést ez a társadalmi réteg, nem tudjuk, talán azért, mert testileg-lelkileg elhanyagoltuk s nem törődtünk velük eléggé. Pedig ők is az Egyház hűséges gyermekei lehettek volna mindenkor. Ma már javult valamit a helyzet. Eddig csak a szakszervezetek törődtek velük. Ezek a sötétben ólálkodó elemek megtudták szerezni a maguk számára, s nagy ígérekkel fogva is tartották őket. *Nemzetünk jövő iparostársadalmát nekünk sem szabad elhanyagolnunk!* Ma körülbelül 70,000 iparostanone dolgozik esonka hazánk munkahelyein. Ezek felkarolása eminens kötelessége a hitoktatónak! Két irányban haladjon ez a munka. Egyrészt a heti hittanórán, másrészt az egyesületekben. A hittananyag meglehetősen száraz, a fáradt inas nem szívesen érdeklődik utána, hacsak nem tesszük életszerűvé, nem cseréljük az előadott elméletet, vagy feleléseket aktuális megbeszélésekkel, szakmájába vágó kérdések tárgyalásával. Röviden itt kell kifejteni az Egyház szociális tanítását, a bérekérdést, a munkás és a munkaadó közti viszonyt, a betegségélyezést, az iparosság társadalmi helyzetének ismertetését, a kiszolgálást, a vásárló közönség bizalmának megszerzését és a reklámot stb. Annál inkább szükségesek ezek, mert sokan egyévi tanonekodás után kilépnek a nehéz kenyérkereső pályákra, s ha ninesenek tisztánlátó katolikus elveik, elvesznek az Egyház számára a szociáldemokrácia és a kommunizmus által hirdetett jelszavak tömkelegében.

Kiválóan alkalmas eszköz a szociális neveléshez az újonnan szervezett egyházközség keretén belül alakult KIOÉ, s a legényegylet, valamint az iparoscserekesztet. Megfizethetetlen eszközök ezek a hitoktató kezében, s nagyszerű alkalomként kínálnak szociális kurzusok tartására, szociális előadások hallgatására és rendezésére. Bőséges alkalom nyílik itt a hitoktató számára, hogy tanítványai egészséges tudásszomját kielégítse, szociális érzékre nevelje. E kurzusokon szőnyegre kerülne az Egyház tanítása a magántulajdonról, szerződésekről, az állam feladatai a munkáskérdés megoldásában, sztrájk kérdés, női és gyermekmunka, stb. Kisebb nehézséggel járó feladatok megoldására pedig szabadutal engedhetne az egyéni kezdeményezésnek is. A közös kirándulások, kiállítások, jótékonysági előadások stb. által a munkában elfáradt lelküket és testüket felfrissíthetnék, s így az egyházi követelményeknek megfelelő valóságos munkásifjúág irányítását magához ragadva a szociáldemo-

mokrácia és kommunizmus kezeiből megmenthetné. De ide önzetlen hitoktató kell. Áldozatot hozni értük, küzdeni az ostoba előítéletek ellen, mind olyan teendők, melyeket a modern hitoktató nem hagyhat figyelmen kívül. És, ha a szociális követelményeknek eleget tett, övé a ma fiatallása. Az Egyházé a jövő munkássága!

Nagy vonalakban körülbelül ez volna a korszerű hitoktató szociális nevelői hivatásának foglalatja. Természetesen alapos egyéni szociális felkészültséggel, mély isteni és felebaráti szeretettel megalapozva, mert aranyiszavak azok, melyeket Kolping Adolf, a katolikus legényegyletek megalapítója mondott: «aki szíveket akar megnyerni, annak szívét zálogba kell tennie». Ime az út, melyen járnunk kell! Krisztus is zálogba tette szívét értünk, az új hitoktató-eszmény se cselekedhet másként. A tanítvány legyen méltó a Mesteréhez. Kövessük a Mestert, kövessük a Mester helytartóját. Járjunk ezen az úton, a Szentatya útmutatása szerint Krisztus katonájához méltóan. És, ha a Szentatya útmutatásai szerint egyesületeket alakítunk, tanfolyamokat vezetünk, munkáslelkigyakorlatokat adunk, gyermekhitoktatást végzünk, vagy modern munkásapostolokat képezünk ki, nem végzünk fölösleges, értéktelen hipermodern munkát, csupán az Isten országát építjük tovább a lelkekben. Csak annyit érünk el ezzel az apostolkodással, hogy haszontalan szolgáltnak nevezhetnek bennünket, mert csak azt cselekedtük meg

ha elkésve is — ami a kötelességünk. Végül pedig elmondhatják majd rólunk, hogy a világosság fiai versenyre keltek a sötétség fiainak okosságával és a verseny rekordteljesítményeként legalább olyan okosak lettek, mint a sötétség fiai. És hogyha eszméinknek megnyerjük az ifjúságot, ha világnézetükbe helyesen belegyökereztetjük a kor követele szociális teendőket s az emberbaráti érzés univerzális gondolatát, megalapozzuk a földi jólétet, s a földi boldoguláson keresztül megépítjük az eget a földdel összekötő örök boldogságba ívelő szivárványhidat. Ha pedig hitoktatásunk távolmarad a modern élet követelményeitől, elmondhatjuk Klébelsberg Kúnó gróf jóslatszerű szavait, melyet a neonacionalizmusról mondott: «Ha a magyar iskola, a magyar templom és a nemzetnevelés többi tényezői nem tudják az aktív magyar embernek azt az új típusát megteremteni, akkor veszve vagyunk». (Klébelsberg: Neonacion. 112. l. .

Fr. Félix O. F. M.

FORRÁSOK:

- Die practisch-soziale Tätigkeit des Priesters v. Dr. Maxheimbucher.
Wesely: A korszerű nevelés alapelvei.
Meggyesi Kovács: Az ifjúsági munka vezérfonalai.
Katolikus Nevelés XXX., XXXI., XXXV. évf. idevonatkozó cikkei.

Imrédy földbirtokreformjavaslata a keresztény etika tükrében.

Imrédy miniszterelnök szeptember ötödikén mondott kaposvári beszédében az új hajnalhasadás nagyszerű távlatait nyitotta meg a boldogabb jövő után sóvárgó magyar szívek előtt, amennyiben nagyvonalú terveinek középpontjába helyezte az ország egyik legégetőbb problémáját, a magyar mezőgazdasági proletáriátus kérdését: hogy kié legyen a magyar föld. Mint célt tűzte ki a nagybirtok csökkentését és a jólkezelt kisbirtok szaporítását, s e cél helyes megoldásától tette függővé a magyarság létének boldogabb jövőjét. «Az új szabályozás lényege — mondta a miniszterelnök — hogy a háromszáz holdon felüli kötött birtokok egyharmadrésze, az ötszáz holdon felüli szabadbirtokoknak pedig egynegyed része kishaszonbérletek kialakításának céljára az állam által erre kijelölt szerv útján igénybe vehető». Az eddigi számítások szerint kb. 1.600.000 hold szántóföldet sajátítanának ki kishaszonbérletek alakítására.

Tájékozódás és tisztánlátás szempontjából vegyük szemügyre ezt a javaslatot a keresztény etika keresztmetszetében. Logikusság kedvéért nézzük először a keresztény etika alapelveit a magántulajdonról, azután vizsgáljuk meg, mennyiben érvényesülnek a keresztény etika magántulajdonról szóló elvei az Imrédy-féle javaslatban.

I. A keresztény etika tanítása szerint a magántulajdon hármas jellegű: isteni, egyedi és társadalmi jellegű.

1. Mindenekelőtt ki kell emelnünk, hogy a magántulajdon *istenti jellegű*. Hisz Isten hozta létre, tehát egész természetes, hogy Ő az abszolút birtokosa. ASzentírásban is azt olvassuk: «Kezdetben teremté Isten a mennyet és a földet». (Gen. 1, 1.) És ismét: «... a világ Ő általa lett... Tulajdonába jöve». (Ján. 1, 10—11.) Ennek hangsúlyozása pedig azért szükséges, hogy rámutatva a magántulajdon ősforrására, eleve kizárjunk minden téves felfogást annak birtoklásáról és használatáról.

2. A keresztény etika szerint a magántulajdon másodszor *egyedi jelleggel* bír. És pedig hármas oknál fogva. Először azért, mert Isten az embernek adta a földet és javait. Az Ő képére és hasonlatosságára alkotott teremtés koronáját bízta meg, hogy uralkodjék a tenger halain, az ég madarain, az állatokon és az egész földön. (Gen. 1, 26.). Másodszor a magántulajdon egyedi jellegű, mert az ember azt a maga számára, mint az Istentől ajándékozott jogos birtokot tulajdonába vette és senki jogait sem sértve kezdetben és az idők leforgása alatt mindig annyit foglalt el, amennyi saját és családja, törzse szükségleteit kellőképpen fedezhette. És végül egyedi jellegű a magántulajdon, mert jogcímet ad birtoklására a munka, a megmunkálás, mely sajátosan az egyénhez köli a tulajdont.

3. Azonban a magántulajdon nemesak egyedi jellegű, ha-

nem isteni jellegénél fogva *szociális jellegű is*. Ma különösen szükséges ezen igazság hangoztatása és megvalósításának kötelessége, hiszen a magántulajdon eme jellegének tagadására vezethető vissza korunk minden anyagi, erkölcsi és lelki nyomorúsága. A korlátlan magántulajdon elve tarthatatlan, hiszen Isten a magántulajdon teremtője. Ő a föld javainak abszolút, korlátlan birtokosa, *az ember csak másodlagos birtokos*, aki egy magasabb akarat rendelkezését köteles szemelőtt tartani a földi javak birtoklásában és az azokkal való célszerű élésben. Hogy a magántulajdon tényleg szociális jellegű, perdöntően következik abból, hogy *Isten mindenkinek átadta használatra a földi javakat*. Nem ennek, vagy annak, nem is az államnak, hanem minden embernek rendelkezésére bocsátotta a földet, hogy kiki éljen meg annak gyümölcséből. A magántulajdon szociális jellege észszerűen folyik abból is, hogy az ember szociális lény, tehát nem birtokolhat valamit úgy, hogy másokat annak birtoklásából abszolúte kizárjon és ez a más, vagy mások ennek következtében nélkülözni kényszerüljenek, mert akkor már antiszociális lett, ami ellenkezik emberi mivoltával. A magántulajdon szociális jellege végül következik a birtokbavevés természetéből, amennyiben csak a jogrend és a közbiztonság főnállása esetén tudunk szert tenni magántulajdonra; így tehát a társadalom is részt vesz a tulajdon szerzésében és annak élvezésében. Ime, ezek vázlatosan a keresztény etika alapelvei a magántulajdonról.

II. Nézzük már most mennyiben érvényesülnek a keresztény etika magántulajdonról szóló alapelvei az Imrédy-féle földbirtokreform javaslatban, és melyek a belőle folyó előnyök.

1. Ami a magántulajdon isteni jellegét illeti, az továbbra is fennáll a kishaszonbérletrendszer esetén is, ez világos és vitán felüli, tehát ezzel nem szükséges bővebben foglalkoznunk.

2. A magántulajdon egyedi jellegét szintén megőrzi a javaslat, mert a tulajdont nem veszi el a birtokostól, hanem csak a birtok egy részének átengedését követeli alacsonyabb bér ellenében. Az állam ezt megteheti, mert XIII. Leó szerint: az állam, a köz és magánjólét szerve. És *«mikor az államhatalom a magántulajdont a közjó követelményeihez alkalmazza, — mondja a Quadragesimo anno — a tulajdonosokkal szemben nem ellenséges, hanem barátságos szolgálatot végez, mert ilyen módon megakadályozza, hogy az isteni Gondviselés által az emberi élet megkönnyítése céljából alapított magántulajdon jogintézménye türhetetlen állapotokat ne teremtsen és így önmaga sírját meg ne ássa. Ez nem a magántulajdon eltörlése, hanem oltalmazása, nem a tulajdon meghiusítása, hanem megszilárdítása»*. (Qu. a. 28.)

3. De nézzük végül a legfontosabbat, azt, hogy a keresztény etika magántulajdonról szóló *szociális alapelve* mennyiben érvényesül a földbirtokreform javaslatban? Azt kell mon-

danunk: elsőrangúan! XIII. Leót megvádolták azzal, hogy őrt állt a nagytőke mellett és a gazdagok pártját fogta a magántulajdon védelmezésében. Ezen alaptalan vádat a Qu. a megcáfolja és az individualizmus és kollektívizmus tarthatatlanságát kimutatva hangoztatja a magántulajdon társadalmi jellegét és azt mondja: a magántulajdon használatánál nemcsak az egyéni érdek, hanem a közjót is tekintetbe kell venni. Az idevágó kötelességeket a jelentkező szükségletek szerint közelebből körülírni, az állam joga — természetesen — mindig az isteni és természetjog keretein belül. (Qu. a. 27.). A mondottakat szemlélve, a keresztényszociális elvek megvalósítását látjuk az Imrédy-féle földbirtokreform javaslatban. Az államnak ugyanis nincs joga elvenni a természetes magántulajdont. Hiszen az ember előbb volt, mint az állam. (RN. 10.). A család is fogalmilag és tényleg megelőzi az államot és a magántulajdont nem az állam, hanem a természetjog adja az egyeseknek. A javaslat sem veszi el a magántulajdont, meghagyja a birtokost tulajdonában, csak az isteni és természetjog keretein belül a korkövetelte szükségleteknek megfelelően rendelkezik annak használatáról, amint azt az Egyház tanítása megengedi. És éppen a keresztény etika szociális alapelveinek életbeléptetése által, senkinek a jogát sem sértve, minden romboló-forradalmi eszközök kiküszöbölésével oldja meg a magyarság egyik legfájóbb problémáját, a mezőgazdasági proletáriátus megváltását. A javaslat tehát meghagyja a magántulajdon isteni és egyedi jellegét és elsőrangúan kidomborítja és érvényesíti szociális jellegét.

Ezen javaslat megvalósulásának felbecsülhetetlen értéke méginkább kitűnik, ha szemünk előtt áll a magyar földbirtokelosztás egészségtelen és tarthatatlan állapota. Öt millióra becsülik a magyar proletárok számát és ebből a többség kb. 60% mezőgazdasági munkás, kiknek nincs földjük, vagy csak annyi, hogy nem tudják, mit kezdjenek vele. Ezzel szemben igen nagy azoknak a birtokosoknak a száma, akiknek kezében 20.000 holdnál nagyobb földbirtok és hitbizomány van. Sőt van 80.000 — 200.000 hold nagyságú földbirtok is egy kézben. Adjuk még ezekhez az állapotokhoz a proletárok lakásviszonyait és táplálkozásuk tarthatatlan helyzetét, a sorvasztó gyökértelenséget és kínzó létbizonytalanságot...!

Ha a jelenlegi közállapotokat fontolóra vesszük, azt kell mondanunk, hogy Imrédy javaslatának a megvalósítása mindenképpen nemzetmentő munka, amely századokra lerakja egy boldogabb jövő lételapjait. Az ilyen reformot sürgetik a pápai körlevelek, amikor panaszzolják, hogy a földmunkások óriási serege a legalacsonyabb életszintre szorult, és a legkisebb reményük sincs, hogy valaha is egy darabka földet magukénak mondhassanak. De nálunk győz a pápa által sürgetett jobb belátás és hatásos intézkedés. Földet kap a magyar nép, mert

legnagyobb nemzeti érdekünk, hogy a nép belegyökerezzen a földbe és ne a nagytőke és a bankok tartsák azt kezükben. Minél több embernek van biztosított része a földből, annál biztosabb magának a nemzetnek élete is!

A javaslat tehát arra irányul, hogy a föld ne keveseké legyen, hanem a magyar nemzet minden tagjáé; hogy minden dolgozó-munkás kéz hozzá tudjon jutni a földhöz, mert csakis így lesz a föld otthonává és csakis a jól elosztott, jólművelt, és jóllakott föld nevelhet boldog, öntudatos népet, erős nemzetet, egy gyökereiben mély kultúrát. Vádoljuk a régi vezető társadalmat és Prohászkaival kész csalavesztésnek mondjuk pl.: az 1904-es esztendő, mikor kenyérgond miatt 200,000 magyar ember volt kénytelen itthagyni hazáját. Elmentek az új világba kenyeret és hazát keresni, mert az őseik vérében megszentelt földön nem akadt számukra egy talpalatnyi hely sem . . .

Éppen ezért örömmel üdvözöljük Imrédyt és javaslatát, mely a magyar családok tíz- és százazeirel juttatja földhöz, otthonhoz, kultúrához. A magyar vidék képe ma a végtelenbe tetsző tanyák szomorú sorozata, de hisszük, hogy a mindenképpen helyes alapon álló földbirtokreformjavaslat megvalósítása után ezer és ezer magyar falu megelégedett népe hirdeli majd a magyar életet, a népi erőt és az igazi kultúrát. *És ez a magyar nép, mely kenyeret kapott, örömmel fogadja most már a saját hajlékába az örök Magvetőt, az áldástosztó Krisztust!*

Fr. Klárusz O. F. M.

FELHASZNALT IRODALOM:

Donat S. J.: Ethica specialis. Oeniponte. 1914.

Tamás J. dr.: Prohászka Ottokár társadalomszemlélete. Bp. 1935.

Rerum Novarum és Quadragesimo Anno enciklikák. Szent István-kiadás. Nemzeti Újság 1938. szeptember 6.

SZÓNOKI ANYAGTÁR.

Háromnapos diáklelkigyakorlat.

(Beszédvázlatok Szent István INTELMEI alapján.)
(Második közlemény).

3. Kerek jellem — A hívő férfi!

«Az apostoli és katolikus *hitet* nagy szorgalommal és vigyázással megtartsad! (I. f.)

I. «A szent hitnek mi parancsolatainkban az első helyet adjuk!» — hangsúlyozza Szent István (I. f.). Miért sürgeti a szent király «mindeneknek előtte» a hitet? Mert a hit a szellemvilág fundamentuma! Mert a «hit a szellem egészsége!» (Szent Ágoston). Mert a hit az acéljellem kialakításához föltétlen lelki szükséglet!

Hitre teremtette Isten a lelket! Hit után sóvárog a világ! A római panteon 30,000 istent ismer! Homeros és Vergilius révedező szeme előtt a Stix partján az alvilág árnyai imbolyognak! Hisz a budhista a Nirvánában, hisz a mohamedán egy gyönyörparadicsomban, hisz az indián az örök Vadászmezőkben! Hisz a modern ember is! Hisz a náci vérenek diadalában, hisz a kommunista a maga eszeveszett eszméiben! A hit valóban lelki szükséglet!

Ezért sürgeti Szent István fiát és a magyar ifjúságot, hogy az igaz hitet «nagy szorgalommal és vigyázással» őrizze. (I. f.)

Kell-e még nekünk a szentistváni hit? Vagy a XX. sz.-ban felválthatja a hitet a tudomány? Nem! A következőkben vizsgáljuk az öncélú tudomány ürességét s az igaz hit bőséges ajándékait.

II. 1. A tudomány csődje!

Az elmúlt évszázadok embere az ész rabszolgája lett! Evan-géliuma: azt hiszem, amit látok! Nagy büszkén járt végig a világban: «Eszem száz kulcsát csörgetem, száz titkot játszva felnyitok» — de jaj, mikor benézett a száz titokba, észrevette, hogy «rémít más milliárd titok!» (Mécs: Katolikus Faust.).

A hit tekintélye alól kibúvó felületes tudomány bábeli zűrzavarba jutott ott, ahol a lét nagy kérdéseivel találkozott! Kérdezzük meg:

Honnan a világ? Hegel valami öseszmét, Feuerbach ösanyagot, Nitsche egy ősegységet, Hartmann egy őöntudatlant, Schoppenhauer egy ősakaratot, Paulsen pedig valami pszichofizikus ősegységet jelöl meg világkezdet gyanánt. Egyik monizmusra, másik dualizmusra, ez materializmusra, az spiritualizmusra esküszik!

Mi az ember? Mi bennem a gondolkodó, érző s akaró erő, ami kivonja magát a fizikai törvények igája alól? Herbert valami mihológiai lényt emleget, Fichte valami szellemi egységről beszél. Mások öntudatlan tevékenységet, metaorganizmust vagy valami éteri fluidumot emlegetnek! Tehát ismét bábeli zavar!

Miért vagyunk a világon? Mi az élet célja? Itt is ezerféle vélemény! Vannak, akik kultúrhaladásról, mások a legtöbb ember legnagyobb boldogságáról beszélnek. Nietzsche szerint az Übermensch kitenyésztése a vége! Ez hedonizmust, az egyéni, a másik társadalmi eudaimonizmust hirdet! Íme a Bábel!

E sok koholmány mind egyet céloz: hogy Isten létét letagadják! Dixit insipiens in corde suo; non est Deus! De az Isten-nélküli bölcelet csődbe került, Képviselői kénytelenek voltak tagadni az okság elvét, mások a rajtuk kívülálló világ létezését. Sőt, voltak, akik a saját létezésükben is kételkedtek! Íme a hit nélküli tudomány csődje: Ignoramus et ignorabimus! «Egyet tudok, hogy semmit sem tudok. De ez sem biztos!»

2. Mit ad nekünk a hit?

A) *Feleletet a lét nagy kérdéseire! Honnan? A teremtő Isten gondolta el a világot . . . gondolt el engem . . . Belőle vagyok! Miért? A világot értem . . . engem önmagáért . . . Honnan? Patak vagyok, megyek az Óceánba! Atyám ölébe! Ez határozott, egységes világos beszéd, mely reflektorfényvel világít a lét nagy kérdéseibe! Itt nincs bábeli zűrzavar . . . Csend, nyugalom, béke! Pax! (Ján. 14, 27.).*

B) *Nemességet! A szabadjára eresztett emberi természet nagyon is kultúrátlan, durva! Felülkerekednek benne az előbbi elmélkedés szenvedélyei: az élvezetvágy, önzés és dicsvágy! Ezek hajszolásában a hitetlen ember minden eszközt jónak tart! Spanyol– orosz– mexikói borzalmak!!*

A hit igazságosságra, méltányosságra, szeretetre nevel! A hit hőseinek, a szenteknek élete mindig aszeretet dicsőhimnusa! Szent Pál, Szent Ferenc! «A legyőzöttekhez senki sem volt kegyelmesebb, mint ő» — írja Szent Istvánról egy német püspök. A hit hőseinek, a szenteknek élete mindig a szeretet dicsőhimnusa! síti meg a mi természetünk zabolátlanságát is! A hit alakítja ki jellemünket!

C) *Gazdagságot! Egy természetfölötti világ távlatait nyitja meg előttem! Istent ad! Istent, aki nekem Atyám . . . Fivérem . . . Megszentelöm . . .!*

Atyám, akit átöllelhetek . . . arcon csókolhatok . . . Aki megadja nekem mindazt, ami nekem szükséges . . . hasznos . . . kellemes . . . Testemnek . . . lelkemnek!

Fivérem az édes Jézus! Fivérem, aki végigjárta értem a Betlehemtől Golgotáig vezető vérrózsás utat! Szeretett! Megváltóm . . . Ételem lett!

Megszentelöm a Szentlélek! Keresztelésemkor kitepte lelkemből a jellemtelenség, a bűn gyökerét és a kegyelem s benne a szép egyéniség csíráját oltotta belé. E mélységekbe belé kell szédülnünk, ha meggondoljuk, hogy ez biztosabb valóság, mint a nap az égen!

D) *Biztonságot! E hitvilágban élve mi is elmondhatjuk életünk minden körülménye között Szent Pállal: Scio cui cre-*

didi et certus sum! E biztos hitből ered a katolicizmus diadalmas, ha kell, vértanui világfölényessége!! Jöhet szenvedés, sikertelenség, guillotine vagy gépfegyver: Én tudom, kinek hittem és biztos vagyok! Összezúzhatnak, átfúrészelhetnek, megörölkhetnek: akkor is tudom, hogy az Ő tudta nélkül egy hajami szála sem görbül meg!

Ime a hit főséges világa az áltudomány babiloni zürzavarával szemben!

III. Most már megértjük, miért sürgeti Szent István «Mindeneknek előtte» a szent hitet! Mert életet, több jellemesebb életet csak a hit adhat! Gerinces, szilárd márványjellemmé csak a hit acélosít!

Nekünk kell az isteni tekintéllyel, csodákkal alátámasztott hit! Mi a komoly tudósokkal: Ampere, Faraday, Pasteur, Ohm, Volta, Newton és Keplerekkel hittel borulunk le Istennünk előtt és Paul Claudellal, a világhírű francia íróval valljuk: A katolikus hit igazságáról ezerszer biztosabb vagyok, mint a napról, mely reám süt!

Öleljük hát át a szent hitet, melyet szent királyunk oly nyomatékosan köt gyermeke lelkére: Mindenek előtt megtagyom, tanácsolom, javallom néked én drágalátos fiam, hogy az apostoli és katolikus hitet oly nagy szorgalommal és vigyázással megtartsad, hogy mind a néked Istentől alávetetteknek példája légy és méltán nevezzenek a keresztény vallás igaz hívének! (I. f.).

4. A katolikus jellem — A „Civis Romanus“!

«Én fiam, virágzó igyekezéssel kell napról-napra vigyázatot vigyáznod a szent Egyházban, hogy inkább gyarapodást nyerjen, mintsem kárt szenvedjen!» (II. f.)

I. A világ legnagyobb gátja a Boulder Dam. Zászlónk 1937. szept. 15.), mely a Kolorádó folyó ú. n. Fekete Szakadékában 220 m magasra tornyosítja fel a vizet. A felfogott víz egy 184 km hosszú tavat alkot. A 220 m magasságból lezuhanó víztömegeből háromannyi villamosságot termel ki az élelmes yenki, mint a csak (!) 47 m magasból alázuhanó Niagara vízeséséből...

Mily óriási súllyal zuhan e 220 m magasból a hatalmas víztömeg a Boulder Dam sziklaalapjára! Micsoda gránitalap ez?!!

Van ennél egy szilárdabb, acélosabb gránitalap is! Egy élő Szikla, melyet elsőbben vetett a mi Fejünk, tudni méltó a Krisztus — mint Szent István mondja (II. f.). Ez a szikla az Egyház, melyet ott Caesarea Philippi környékén alkotott az isteni Ige teremtő szava akkor, mikor így szólt Péterhez: Te Szikla vagy, s én e gránitalapra építem Egyházamat; oly szilárdan, hogy azon a pokol minden hatalma megtörik!

II. 1. *Hazánk az élő Sziklán!*

Attól a csodálatos első pünkösdtől, amelyen a Szentlélek égből szállott tűzzel fölavatta e Sziklát e Léleknek felette nagy lángolásától . . . igen megerősödött mind a kerek világon az Egyház fundamentuma». (NL. I.). Megtört e Sziklán három évszázad véres kegyellensége . . . és az eretnekségek hosszú sora!

Erre a diadalmas gránitalapra rakta le Szent István országának alapkövét! Ehhez a Sziklához kötötte népe sorsát! Ezért kimondja, hogy «a királyi palotában bizony a hitnek utána a második helyet az Egyház tartja!» (II. f.).

A lángeszű király jól választott! Krisztus Acélsziklája rendíthetetlen alapnak bizonyult hazánk számára is! A kereszténység új színt, új életet, új, krisztusian nemes eszméket hozott az ősmagyarok életébe . . . Bekapcsolta hazánkat a nagy nyugati kultúrnemzetek sorába! — Hazánk e rendíthetetlen Gránitalapján nevelkedett az Árpádok diadalmas nemzedéke . . . E rendíthetetlen Acélsziklán növekedett nagyhatalommá az Árpádok országa!

Píúk! Soha egy pillanatra ne feledjétek, hogy míg szilárdan állt hazánk e győzedelmes Sziklán, mindvégig fejlődött és irígyelt nagyhatalom volt! Gondoljatok Szent István, Szent László, Nagy Lajos és Mátyás király Magyarországra! Mikor letért a Szent István mutatta útról, mikor a humanizmus megfertőzte, mikor a hitújítás megosztotta, leáldozott szerencsecsilága is! Jött a másfélszázados török rabság . . . a magyarság pusztulása . . . a nemzetiségek elhatalmasodása . . . jött Trianon! Jött, mert a magyarság megosztott és csak féllábal állt a megingathatatlan Sziklán!

És a Sziklaegyház? Ment tovább diadalmasan a maga győzelmes útján! Igaz, Európában a hitújítás leszakított róla néhány millió embert, de az Egyház bőségesen kárpótolta magát más világrészeken! Míg a hitújítás előtt az Egyház a kis európai lélszigetre korlátozódott, korunk diadalmas Egyháza Grönlandtól a Tűzföldre, Fokföldről a Kamesatkáig kiterjesztette a maga szellemi fensőbbiségét!

2. *Én és a Szikla!*

Fiam! Én szeretem ezt a csodálatos élő Sziklát! Szeretem Szent István, Szent Imre, az Árpádok, a hatalmas középkori Magyarország Egyházát, — mely szilárdabb a Boulder Dam gránitalapjánál! Szeretem és örülök, hogy én is e diadalmas Egyháznak vagyok a tagja, e Sziklavárnak lehetek katonája s büszkén vallhatom a költővel: *Civis Romanus sum!* Büszke vagyok diadalmas Egyházamra: azt akarom, hogy Egyházam is büszke lehessen rám!

Kérdés most már: mi jellemezze a *Civis Romanus* arculatát? Izzanak rajta az Egyház arcának isteni jegyei! Legyen: apostoli, egy, egyetemes és szent!

A) *Apostoliság!* Szent Istvánról mondotta a koronát küldő II. Szilveszter pápa: «Én apostoli vagyok, de ő valóban apostol!» A kisebb legenda pedig azt jegyezte fel róla, hogy «eltökélte szívében, hogy az Egyház pitvarait kiszélesíti!»

Fiam! Te is Civis Romanus vagy! Missziód van, mint Szent Istvánnak, Szent Imrének! Vinned kell a pünkösdi tüzet! Büszke lennél, ha az olympiai fáklyával futhattál volna egy stádiumot . . . Itt a szent tűz . . . fuss! Légy öntudatos katolikus! Hitvalló orvosokra, mérnökökre, ügyvédekre és tisztviselőkre van ma szükség! Erre kell magad nevelned! Légy apostol saját körödben! Otthonodban és az utcán, a zsúron és a tánchelyiségben, az iskolában és a futballpályán . . . családot . . . barátaid és ismerőseid körében! Így izzik lelkeden az első stigma!

B) *Egység!* Miben nyilatkozik meg leginkább az Egyház teret és időt állépő egysége? A Credoban! Szent Péter antióchiai, Szent Pál arcopági beszéde lényegében ugyanaz volt, mint amit Szent István korábban tanított II. Szilveszter és ma tanít XI. Pius! A mi hitünk apostoli eredetű!

Ebbe a hitegységbe kapcsolt bennünket Szent István! Ezt a hitegységet sürgeti, mikor a tanító-egyházzal, a főpapokkal való egységet hangsúlyozza: Ha őket teljességgel szereted ha velök egységben, egyetértésben élsz — bizonyossággal bizonyost . . . te országod tisztességgel kormányzod! (III. t.). Fiam! Hazánk a hitegység megingásával jutott a lejtő útjára! Neked be kell állnod a hitegységbe, ha vérzik is belé a szíved! Modern betegség nem kezdheti ki hitedet: párbaj . . . polgári- . . . vegyes-házasság . . . válás! Kiáltsd a világba életeddel: Credo!

C) *Egyetemesség!* Az igazság természete, hogy nem lehet kisajátítani! Egyetemes! $2 \cdot 2 = 4$ franciáknak s németeknek egyaránt! Az Egyházból is egyformán ragyog az igazság napja a kínai kulira s az angol gentlemanre. Ebbe az egyetemes Egyházba kapcsolt be bennünket Szent István. — Övjon ez bennünket a nemzeti sovinizmustól . . . Szent István koronája egységbe fogta a nemzetiségeket! — Az egyetemesség más arca: mindenkinek mindene legyen — mindenki legyen az enyém! Örvendezőkkel örvendjek szenvedőkkel szenvedjek! Édesapám, kishúgom, egy mellözött osztálytársam és a cselédünk egyformán megoszthassa velem a maga gondját!

D) *Szentség!* Krisztus programja: Legyetek tökéletesek! Beláthatatlan sereg indult meg e jelszó megvalósítására. Vámosok és János apostolok, Pálok és Ágostonok . . . az Árpádház sok tagja . . . István . . . Imre . . . László . . . hogy kialakítsák magukban az acélkarakter remekét, a tökéletes embert: a szentet! Dolgoztak, hogy kiformalják magukban a nemes emberi tulajdonságok maximumát, a természet vadhajtásait pedig kiírtsák! Fiam! Te is erre törekszel: a második elmélkedésben említett halálútakat messzire el akarod kerülni . . . az élet útjain törekszel a kis patakkal az örök Óceánba! Nyesegetni aka-

rod természeted vadhajlásait és nemes tulajdonságaid ápolgatásával a szép egyéniség sudárfájává akarsz fejlődni! Így munkálod magadon jellemed kovácsolásával együtt az Egyház legistenibb stigmáját is: a szentet!

III. Kedves Fiam! Szent István isteni élő Sziklára telepítette népét . . . téged is . . . engem is! Te nemcsak magyar vagy — az is! — te krisztusi, Christianus, Civis Romanus is vagy! Szeresd hazádat — de szeresd diadalmas Egyházadat, Krisztus Acélszikláját is! Öltsd magadra isteni vonásait ennek az *apostoli, egy, egyetemes és szent* Egyháznak! Lángbetűkkel véd szívedbe a szent király szavait: «Virágzó igyekezéssel kell napról-napra vigyázatost vigyáznod a szent Egyházban, hogy inkább gyarapodást nyerjen, mintsem kárt szenvedjen!» (II. f.). Legyen elved: Igazi katolikus és magyar jellem akarok lenni! Azt akarom, hogy minden szavamban és tetteimben, minden életmozzanatomban, egész jelleméletemben tükrözzön az én világlényes öntudatom: Civis Romanus sum!!

5. Egész jellem — Cselekvő férfi!

«A jóságos cselekedetek rendje teszi teljessé a királyok koronáját!» (X. f.).

I. A vízcsepp célja a patak . . . a búzaszem célja a terhes kalász . . . a makk célja a hatalmas tölgy . . . az eszmének célja pedig a *tett!* «Tanto sa, quanto fa!» — kiáltotta a világba a cserkészek védőszentje, az assisii Pátriárka. Ezt hirdeti Szent István: A jóságos cselekedetek rendje teszi teljessé a királyok koronáját!

A hit-adta eszméket meg kell élnünk, mert, amint Szent István mondja: «Kik a hitet *jóságos művelkedéssel* be nem töltik . . . sem itt nem uralkodnak tisztességgel, sem az örök országban . . . részök nem leend». (I. f.).

Hitünket, eszméinket tehát tettekké kell valósítanunk . . . Tetteink irányát pedig, mint az első elmélkedésben láttuk a szeretet dirigálja. Mivel pedig szeretetünk hármasságú, tevékenységünk, cselekvésünk is három tárgy felé irányul: Isten felé, önmagunk felé, embertestvéreink felé!

II. 1. *Istenszeretet!*

Akiben ég az eszme . . . akiben lángoló tűzoszlop a hit, annak lelkében ég a jellemes ember kötelességtudata Istenével szemben, az szereti Istent! Aki parancsaimat megtartja, az szeret engem! (Ján. 14, 21.). Nem teher többé:

a) A «szüntelen *imádkozás*» — amit az Intelmek IX. f. sürget! A tettek imája, amiről Krisztus mondotta: «Oportet semper orare! Ismeritek a görög mitológiából Herkules és Anteus harcát . . . Valahányszor Anteus a földhöz vágódott, erőt nyert, mert abból való volt! Mi égiek vagyunk! Verjük» magunkat az éghez! Imádkozunk! Fussunk Atyánkhoz . . . Fivérünkhöz . . . Édesanyánkhoz . . . Erőt nyerünk!

b) *A vasárnapi mise!* Örömmel siet királyi audienciára! Nyáron is! Szent István törvényei súlyos büntetések alatt parancsolják! Szentbeszéd! Most is . . . később is szívesen hallgatom! Hitem szépségét megismerem! Olvasok nemcsak regényt, komoly könyveket is! Lelki könyvek . . . Krissztus jellemét kutatom, hogy a magam egyéniségét hozzászabjam!

c) *Az Isten és az Egyház parancsai!* Szeret az Isten – én is szeretem! Szép egyéniségemet akarja . . . szívesen fogadom hát ennek érdekében a korlátokat! Bőjtöt nemcsak akkor tartok, ha bőjtös ételektől roskadozik az asztal! Fiam! Még egyet . . . egész életedre: Húsvéti gyónás-áldozás!!! Minden parancsnál álljon előtted: a jellemes ember megadja mindenkinek a magáét! Tehát Istennek is, ami az Istené! Rólad is elmondható legyen, amit Szent Istvánról mond a Nagyobb Legenda: Éme férfi, hívséges volt mind az ő cselekedeteiben!» (N. L. XI. f.).

2. Önszeretet!

Még erre is kötelezni kell az embert! Sokan vannak, kik gyűlölik önmagukat! Mert: «Si male amaveris, tum odisti! — hangoztatja Szent Ágoston. «Aki pedig bünt és csalárdságot követ el, önmagának ellensége!» (Tób. 12, 14.). Mindenki ellensége önmagának, aki a halálútakon jár! Ez nem boldogság!» «A vér, a kék, a teli gyönyör . . . gyötör . . . esömör! (Sík: Advent). Fiam! Sohasem feledd: «Es gibt keine Glückseligkeit, die im Widerspruche steht mit dem Seelenadel!»

(Folyt. köv.)

Ferencs Világirodalmunkból.

1. Folyóiratok szemléje.

LE MISSIONI FRANCESCANE DEI FRATE MINORI missziós folyóiratunk egyik vakációs száma beszámol P. Foucauld utódának, *P. CHARLES ANDRÉ POISSONIER* rendtársunknak hősies életéről. A cikk elmondja, hogy misszionáriusunk, akit rendtörténetünk a nagy hithírdetők között fog emlegetni, Roubaix-ban született, Franciaországban. Gyermekek- és ifjúkora semmi rendkívüli eseményt nem mutat föl. A háború kitörésekor, mint sor alá való, ő is bevonul, s a háború végeztével a marokkói kolóniába utazik mint telepes. Itt hamarosan megismerkedik az őslakossággal és felbred lelkében a vágy ennek a testi-lelki nyomorúságban vergődő népnek a megváltása után. Így születik meg lelkében az elhatározás: visszatér hazájába, belép Szent Ferenc rendjébe, hogy Marokkó misszionáriusa lehessen. 1928. nyarán, 26 éves korában tényleg hazamegy és Amiens-ban megkezdí a próbaévet. Ezután hét évig teológiát tanul, de közben orvosi és gyógyszerészeti tanulmányokat is végez, hogy a kettős apostolságra kellőképpen felfegyverezze magát. 1935-ben már Marokkóban találjuk, de nem mint telepest, hanem mint a Nagy Király hírnökét. Hittérítői munkásságát a Ribati apostoli vikáriátusban, Marrakechben kezdi. Kitűnő alkalom volt ez neki arra, hogy a berbri tájszólást elsajátítsa, s így a Marrakechtől délre, Tazert körül lakó törzsek között dolgozhassék. Nemsokára itt folytatja apostolkodását. Első lépése az volt, hogy patikát állított fel. Jól tudta ugyanis, hogy mohamedán benszülöttjeinek konokul elzárkózott lelkéhez a testen keresztül tud leghamarább közelférközni. S tényleg, amint a fehér barát (marabu), így nevezték őt a benszülöttek, meggyógyította a látogató sebeket és

kikúrálta a beteg gyomrokat, az idegenkedő benszülöttek bizalmatlansága azonnal eltűnt, s a szimpátia meleg érzelmei kezdtek ébredezni szívükben. De nemcsak a környékbeli lakosságot ápolta ezzel az irgalmas szamarilánusi buzgósággal, hanem meleg szíve elvitte a lávoli törzsekhez is a krisztusi szeretet meghirdetésére. Mindenütt orvosságokat, gyógyfüveket osztogatott és jótanácsokat adott az ő sajátos, rendkívül megnyerő modorával, úgyhogy az összes berberi törzseknél az a hit kapott lábra, hogy a fehér marabu, P. Foucauld, visszatért. Ez volt P. Poissonier lelkipászlorkodásának tilka. Rövid idő alatt Tazert körül még két missziós állomást sikerült felállítania, ami világosan bizonyítja, hogy szeretelesekedeteivel a legjobb úton haladt és dolgozott Isien országának az eljövetelén. Ebben az áldásos munkában érte utól a halál. 1937-ben ugyanis Tazert vidékén éhínség, majd utána tifuszjárvány ütött ki, s őt sem kímélte meg a pusztító kór. 1938. február 11-én elkapta betegeitől a tifuszt és néhány nap múlva visszaadta szép lelkét Teremtőjének . . .

Az *ACTA ORDINIS FRATRUM MINORUM* nekrologiuma szomorú hírt közöl: meghalt P. DEODATUS MARIA BASLY O. F. M., korunk egyik legnagyobb skotistája. Tudósunk már ifjú teológus korában eljegyezte magát Duns Scotus tanításával és élete utolsó percéig nem szűnt meg érte dolgozni. Munkássága teljesen pozitív irányú volt. Míg P. Minges Németországban főként a Scotus-támadásokat igyekezett visszaverni, addig ő inkább Scotus tanának szépségeit törekedett bemutatni. Ezért alapította meg a «*La Bonne Parole*» c. teológiai folyóiratot, melyben egymásulán jelentek meg dolgozatai. Kedvenc témája a krisztológia volt, mert Scotus is ebben a témakörben alkotta a legmaradandóbbat. A mellett, hogy Provinciája kormányzásában is tevékenyen részt vett, óriási irodalmi munkásságot fejtett ki. Összesen *11 könyvvel és több, mint 30 tanulmánnyal*, melyek közül nem egy könyvnek is megfelelne, gazdagította a skotista irodalmat. Főműve a *Scotus Docens*, a ferences Mester teológiájának, filozófiájának és misztikájának klasszikus szintézise, az egész tudományos világ osztatlan tetszésével találkozott. Halála valóban nagy veszteséget jelent a skotisták táborában.

Fr. Menyhért O. F. M.

2. Könyvek szemléje.

PAPP ASZTRIK O. F. M.: Üzenem. Versek. Szent Bonaventúra könyvnyomda, Cluj 1938.

Üzenetet kaptunk Erdélyből, P. Papp Asztrik üzent. Olyan volt ez az üzenet nekünk, mint meleg napfénynevetés, mely végigvonul a felhőkbeborult tájon és simogatásától egyszerre megszépülnek a tárgyak és a dolgok, a falvak és a városok, a mezők, a rétek, a fák és a virágok, mert ez az üzenet elhozta nekünk a csiki hegyekben kacagó ragyogó bűvös napsugarak tavaszi zenéjét. Ilyen hangulatban vettem kezembe ezt az ízléses kiállítástü verskötetet. Maga a cím, Üzenem, igen jó. Jellemző a versek egyszerűségére. Első állomása a most elindult ferences költőnek. Még nem beteljesülés, de szép ígéret. Játékos versekkel van tele ez a kis könyv, néha tán sok is benne a játék. Három ciklus keretében dolgozza fel a költő napjaink megszokott verstémáit, több-kevesebb sikerrel. Kedves és ízes költő, kit meleg szív és gazdag érzésvilág jellemez, csak a játék helyett az elmélyülést keresné, a valódi, az átélt élményeket, melyek belülről jönnek, lelkének, emberségének kitéphetetlen részei, nem kívülről ráparancsolt, vagy nagy költőktől magára vett, művészileg át nem hasonlítható idegen élményeket és apró ötleteket dolgozna fel. Mert valahogy nála is érezzük, amit egy nagy erdélyi elődjéről mondtak: Nem volt tudatos költő, csak játszott a lollal, ingyen szerette a költészetet, barátságból, időtöltésből, az életadta képzelet melegével de a műkedvelők gondatlanságával. Nem érlelte meg gondolatait, nem kereste a költői formákat; egyedüli érdeme az őszinte természetesség volt.

Hangja, formakészsége néhol meglepő, legszebb költeményei a vallásos érzésből, a hivatás átéléséből fakadtak: ezek közt van néhány igen jól sikerült: Keresztesen, Hivatásom, Valaki, Rivo Történél, stb.

Minden megindulás nehéz, de e megindulás alapján várjuk a folytatást, mely már nem lesz új, de melyben már minden jó lesz.

Fr. Emil O. F. M.

Tower Vilmos: PAPI ÉS SZERZETESI DIÉTA.

Ez a könyv nemcsak a papi és szerzetesi diétát tárgyalja részletesen, hanem egyben apológiája is a katolikus Egyház bőjti szabályainak. Modern stílusban írt és modern igényeknek megfelelő lelki olvasmány, melyben a szakemberek véleményei, a Szentírás, az Egyház tanítása és az egyházatyák írásai harmónikus összhangban igazolják a papi és szerzetesi diéta hasznosságát. A vezető elv, mely az egész könyvet jellemzi: a praktikus szellem. Nincs benne pont, melyet kevés jóakarattal nem lehetne az életben bármely papnak, vagy szerzetesnek alkalmaznia. A szerző szakemberek véleményével nagyon helyesen kimutatja a bőjt, vagyis modern nyelven a diéta szükségességét a papok és szerzetesek életében. Adatokkal bizonyítja, hogy a diéta nemcsak az egészség szempontjából fontos, hanem egyik lényezője a földi élet meghosszabbításának. Tudva a téma nehézségét, e könyv nyelvezele meglepően világos és lebilincselő. El kell ezt olvasnia minden papnak és szerzetesnek, aki csak a legkisebb súlyt fekteti egészségének ápolására.

P. Kapisztrán O. F. M.

Dezső István: SZENT ISTVÁN KIRÁLY ÉS LELKI VILÁGA. Missziós ifjúság kiadása, Rákospalota. 160 l.

Ez a legjobb történelmi források alapján összeállított kis mű módszeresen, pontokba szedve tárja fel a Szent István korabeli eseményeket és azokat a körülményeket, melyek között a Szent király működését kifejtette. Az egyes pontok kifejtésénél népiesítő cél vezette az író. Kimutatja, hogy Szent István a magyar népet a katolikus hittel akarta eggyé forrasztani és viharállóvá tenni. Isten- és felebaráti szeretet vezette országépítő munkájában, s az örök élet reménye erőt adott neki a nehézségek idején. Így lett ő példakép számunkra, akit követni szent kötelességünk. Az olvasó és bő ismeretet nyújtó, apostoli és hazafias lélekkel megírt munkát az író által szemeltartott körökben bátran ajánlhatjuk.

Fr. Szilás O. F. M.

Életünkben.

MAJUS 25—30. Felejthetetlen szép napokat juttatott mindnyájunk számára a jó Isten kegyelme, előjáróink és jötevőink áldozatos jósága. Ez alkalommal is soha nem szűnő hálánkról és imánkról biztosítjuk őket, hogy lehetővé tették nekünk az eucharisztikus kongresszus nagy részén való részvételünket. Az előkészítő és az első három napi ünnepségeket idehaza kísértük figyelemmel a rádióközvetítések révén, de így is sok élménnyel gazdagodtunk. Az ünnepségekbe való igazi bekapcsolódásunk pénteken éjjel kezdődött. Alig vártuk már a percet, hogy a hatalmas MAVAUT Budapestre röpjessen. Végre is eljött péntek este. $\frac{1}{4}$ 9-kor indultunk el, s 10 órakor már, mint valami földre szállott új Jeruzsálem kápráztatta szemünket a Hősök-terének fénypompája és a közepén álló tündéri fényben csillogó hatalmas oltár. S ezután szünet nélkül, szinte filmszerű gyorsasággal peregték le előttünk a «valóban csodálatos éj» szóval ki nem fejezhető mozzanatai. A krónikás úgy érzi, hogy színaranyba és színmézbe kellene mártania tollát, ha méltóképp akarná ecsetelni e fonséges éj és a többi három nap lelketrázó élményeit. Örökké emlékezetes napok maradnak ezek számunkra, melyeknek emlékeként mindig fülünkbe fog csengeni a kongresszusi himnus győzelmi éneke és a Christus vincit diadalmas melódiája . . .

Vétenénk azonban az igazmondás ellen, ha ezekkel a zengzetes szavakkal lezárnánk a kongresszusi beszámolót. Mert szólnunk kell még itt arról a kellemes meglepetésről is, melyet Rev. P. Clemens Gatti, lektor-atyánk szerzett nekünk. 29-én délelőtt ugyanis bementünk mindnyáján a budai zárdába, hogy a Rmus Generális Atyánk előtt lisztelegjünk, s amint Provinciális atyánk

üdvözöllé az ifjúság nevében Rmus Generális atyánkat, előlépett P. Kelemen és a kongresszusi napok rendkívüliségére, meg Generális atyánk hatalmára való hivatkozással kérte legfőbb Elöljárónktól évvégi vizsgáink elengedését . . . Mintha minden tárgyból egyszerre kellett volna vizsgáznunk, olyan drukkollással lestük Rmus Generális atyánk szavait. S amire még álmunkba sem mertünk volna gondolni, megtörtént: dispenzáltak a vizsgák alól mindnyájunkat! Hát azt az örömet, amellyel mi elhagytuk a generálatust . . . azt hiszem el tudja képzelni mindenki.

JÚNIUS 15-én ünnepélyes Te Deum-mal adtunk hálát a jó Istennek, hogy szerencsésen és sikeresen befejeztük ezt az évet, melyben sok-sok különleges élménynek lettünk birtokosai.

JÚNIUS 25. Főtisztelendő P. Provinciális atyánk vizitációs körútján ma hozzánk tért be. A «szemle» minden rendkívülség nélkül, csendben folyt le, annál is inkább, mert jóformán az egész klerikát lelki gyakorlatos magányba vonult vissza.

JÚNIUS 27. Ordináció . . . papszentelés . . . Van-e ennél nagyobb esemény egy klerikát életében? Nem is lehetne! S ez a nap még azzal is nevezeteskedik a krónikában, hogy úgyszólván majdnem az egész klerikát kapott ordinációt és az összes rendek sorra jöttek. Előző este már Kriston Endre püspök úr Öxcenciájára feladta Fr. Klárusznak és Fr. Guidónak a tonzúrát, reggel pedig ugyanők a két első kisebb rendet, Henrik, Gilbert, Kerény, Szerén, Gedeon, Fláviusz, Lukács, Richárd, Gyárfás, Pacifik és Grátusz testvérek pedig a második két kisebb rendet vették fel. Collecta után Fr. Menyhért a subdiaconatust, majd Fr. Félix a szent diakonatust kapta fel. Azután felharsant az archidiákonus várva-várt szolítása: Accedat, qui ordinandi sunt ad presbyteratum . . . Arnoldus Tonigold, Methodius Sipos, Teodorus Takács, Agapitus Tolnai, Marius Nagy, Julius Tátrai, Christophorus Kovács. S jöttek a szent pillanatok . . . szent olaj-áradás . . . boldog percek . . . zúgó Szentlélekjárás . . . s ahogy elütötte a toronyóra a hetet, már hét pappal gyarapodott a megváltás szolgáinak hős csapata. Papok lettek! Megkaplák hosszú, verejtékes évek testi, szellemi, lelki munkájának gyümölcsét, a lehető legédesebb gyümölcsöt: a szent papságot! De zengett is utána a Te Deum a kápolnában oly dübörgéssel és harsogással, hogy ahhoz foghatót nem fog hallani senki egyhamar! (Legfeljebb a legközelebbi papszenteléskor.)

JÚNIUS 29. Újmiséseink ma mutatták be első szentmiseáldozataikat a fölséges Istennek. Még pedig, P. Arnold Pasaréten, P. Metód Nyírbátorban, P. Tivadar Kisvárdán, P. Agapit Bátaszéken, P. Máriusz Kisújszálláson, P. Gyula Kerekegyházán és P. Kristóf Jászberényben.

JULIUS 5. Nagy kitüntetés érte Gyöngyös városát: Szent István áldott Jobbja volt ma a vendége! A gyöngyösiék meg is értették a nap jelentőségét és az egész város díszbe öltözött. Ott szorongott Gyöngyös aprajánagyja az állomáson és várta az aranyvonatot, a Szent Jobbot. De senki sem várta oly boldog türelmetlenséggel, mint mi, akik arra a soha többé meg nem ismétlődő kitüntetésre voltunk dalmatikába öltözködve, hogy vállunkon vigyük a Szent Jobbot. Úgy is történt. Felváltva vittük négyen-négyen és követtük ezt az áldott Jobb Kezet, mely örök intés és útmutatás végett maradt itt közöttünk. Bekísértük először a Főtérré, majd a Szent Bertalan-templomba, ahol közszemlére volt kitéve. Délután négy órakor kihoztuk a templom elé, ahol már ismét együtt volt az egész város. Következett a záróünnepély, majd a Szent Jobb ünnepélyes kikísérése az állomásra. Magyarok fénye, ország reménye, légy áldott Szent István király, hogy vértelen kezeddél is úgy össze tudsz hozni bennünket, pártutó modern magyarokat, s úgy fel tudsz rázni mindannyiunkat példáddal nevelő szent magyar magáraébredésre!

JULIUS 22. Ballag már a vén diák . . . ballagnak a klerikátból P. Arnold, P. Hónor, P. Rókus, P. Metód, P. Flórián. Kezükben az obedienciális és mennek az Úr szülőjébe . . . P. Hónor Siklóson lett segédlelkész és a filiák gondozója; P. Rókus Jászberényben tölti be a hitoktatói tisztséget; P. Metód Pécselt kapta meg ugyanezt a beosztást; P. Flórián Szegeden lett

káplán; P. Arnoldot pedig Gyöngyösön marasztalta a közbizalom. Isten veletek cimborák... tovább... tovább...

JULIUS 23. Alig üresedett meg egy kiesít a klerikát és máris megjöttek Berényből a teológus-regruták: Fr. Julián, Alajos, Bertrand, Szergiusz, Lajos, Maximus, Szilás, Celerin, Alipiusz. Ennyi szép név, mindmegannyi szép ígélet a teológiának! Hiszünk is, hogy beváltják a hozzájuk fűzött reményeket... Hát fel, fel vitézek a esatára! Egyelőre azonban még csak... a Mátrára.

AUGUSZTUS 9. Megyünk a Mátrába az újakkal. Irány a Kaparóház, ott futballozás, azután Pisztrángos, Kékestető, Saskő, és megint a Kaparóház, már aki bírja. És volt, aki bírta. Még most is emlegeti... hej! Dehát úgy ér valamit a kirándulás, ha tényleg ki is rándul valami a helyéből. Ha nem tűnik el nyomtalanul.

AUGUSZTUS 25. Megjöttek az új lektor-atyák: P. Amand, és P. Szaniszló. Isten hozta őket! Vezessenek minket a teológia szent mezején, hogy annak idején képzett munkásai legyünk az Úrnak.

AUGUSZTUS 28. Megérkezett zárdánkba P. Siska Á. István S. J., hogy megtartsa a háznak az előírt évi lelkigyakorlatot. P. Siskában komoly, szakavatott lelkivezetőt kaptunk. Pontosan kidolgozott elmélkedései, gyakorlati útmutatásai mind magunk, mind mások vezetésében, vérmérsékletéről tartott konferenciái és a tökéletességre lendítő buzdításai hisszük, hogy jó földbe esett magok voltak, melyek meg fogják teremni a maguk izes gyümölcseit.

SZEPTEMBER 8. A 6 órai konventmise alatt Fr. Klárusz, Fr. Gottfrid, Fr. Gyárfás és Fr. Grátusz, továbbá Proklusz és Bennó testvéreink letették az ünnepélyes fogadalmat. Kimondták, amit annyi és annyi ezrek nem mernek kimondani: *voveo et promitto*...

SZEPTEMBER 11. Kezdődik az ének, az Úr fölségének: *Veni Sancte Spiritus*... Mentés tuorum visita... De sok küzdelmes órának, izgalmas scabellumnak, de sok lemondásnak, önmegtagadásnak, verejtékes studiumnak jelentik ezek a kezdetét. Azért még ma nem ugrottunk mindjárt neki a tanulásnak, hanem előbb kimentünk jólevegőt szívni az Annácskához. Egyszersmind búcsút is vettünk a szép lombos erdőktől, mert már peregnek a lákról az őszi levelek...

SZEPTEMBER 12. Tulajdonképpen ma kezdődött el az iskola, mert ma nyitotta meg P. Kolos studiumprefektus-atyja az 1938-39. iskolai esztendőt.

SZEPTEMBER 14. Főosztelendő P. Provinciális-atyja látogatott meg bennünket s a maga részéről is elindította az új tanévet. Most már igazán megkezdődik a tanítás.

SZEPTEMBER 29. Ma dűlt el, hogy nem lesz háború. Oda volt mindenki. Mi is. Minden este légtalpi támadás -sal készültünk a háborúra. Már egész belegyakorlatoztuk magunkat.

OKTÓBER 4. Szent Ferenc atyánk ünnepét már teljesen a béke jegyében ültük meg. De azért még ott szorongunk minden este a rádió körül, mert a magyar kérdés még nincs megoldva...

OKTÓBER 20. Megjött Bécsből László testvér, hogy itthon fejezze be a teológiát. Nem jó az embernek magában lenni, fordul meg az ő agyában is, és hazatért az ősi fészekbe, régi gyöngyösi testvéreihez. Micsoda prima hely ez a Gyöngyös, hogy még Bécsel is otthagyják érte!

Fr. Supplens krónikás.

Jászberényi krónika.

MÁJUS 25. Felmérhetetlen jelentőségű ünnepek kezdődtek a mai nappal az ország fővárosában. Az Eucharisztikus Világkongresszus megnyitására mi is felmentünk autóbuszon, hogy résztvegyünk az Eucharisztia ünneplésén. Ezek a napokon az egész világ keresztényeinek a szeme kiesiny országunkon és gyönyörű fővárosunkon van, ahol Krisztus Úrnak most diadalútját tartja. Valóban most látszik csak meg, hogy az Eucharisztia mennyire *Vinculum Charitatis!* Egy bensőséges érzés lúz itt össze mindenkit: mind-

annyian egy Atyának gyermekei vagyunk. Az ünnepek káprázatosak voltak. Résztvettünk az áldozósütörtöki ifjúsági misén, utánna megnéztük a város-majori és a pasaréti templomot, a magyar szentföldi múzeumot, ahol egyébként a szállásunk is volt. Délután a nemzetközi gyűlésen voltunk, este pedig a pazar pompájú hajós-körmeneten vettünk részt. Felejthetetlen élményekkel gazdagon indultunk haza éjfélkor. Hálás szívvel köszönjük mindazoknak, akik lehetővé tették, hogy mi is résztvehettünk e felejthetetlen ünnepen.

JUNIUS 1 3. Maturandus testvéreinkre süttött e napokon érlelően a nap, mert szép lassan mind megértek, hiba nélkül. Vakációzó örömünk annál nagyobb, mert Generális Atyánk a Magyarországon lezajlott ünnepekre való tekintettel elengedte a filozófus testvérek vizsgáit. Hálás szívvel köszönjük.

JUNIUS 22-24. Ezeken a napokon tartotta meg Főt. P. Provinciális a hivatalos évi vizitát. Szeretettel hangsúlyozta a vizitán és a befejező exhortációjában a szabályok pontos belartásának szükségességét, az ima, az alázatosság és az engedelmség mérhetetlen jelentőségét lelkiéletünk szebbé, tökéletesebbé való tételében.

JULIUS 3. Nagy szeretettel vártuk primiciás testvérünket, P. Kovács Kristófot, aki szülővárosában mondta első szentmiséjét. A gyönyörű percek meghatottak bennünket, hiszen mi is oda készülünk az oltár elé. Bartók második miséjét énekeltük a misén. Főt. P. Kolos definitor-atya volt a szónok. Forró szívvel kértük az Örök Főpapot, hogy primiciás testvérünket segítse és gyámolítsa nemesen vállalt hivatásának útjain.

JULIUS 24. Filozófiát végzett testvéreink elhagyták zárdánkat, hogy Gyöngyösön, a szent teológián nyerjenek teljes kiképzést a papi hivatás gyakorlásához. Erzékenyen vettünk tőlük búcsút, hiszen több éve köt már össze a közös sors. Isten segítsége, kísérsje őket továbbra is.

JULIUS 29. Főt. P. Ákos névnapja. Hálás szívvel köszöntöttük jó lektor-atyánkat, aki lelkének egész gazdagságát szórja ránk, aki vezet bennünket filozófiai tanulmányainkban és bölcs útmutatásaival segít, nehogy megakadjunk a cél felé vezető úton.

AUGUSZTUS 22-28. Lelkigyakorlatok. Hálás szívvel köszönjük azokat a mélyenszántó gondolatokat, melyeket P. Lányi Ernő S. J. adott a lelki-gyakorlatok tartama alatt. Mint a csendes esőtől felüdülnek a virágok, úgy a mi kis lelki kertünkben is kinyillak, kibontakoztak szavai nyomán az erények illatos virágai.

AUGUSZTUS 29. Szeretett magiszter-atyánkat, P. Sándort főelőjáróink akarata más munkatérre szólította és így eltávozott körünkéből. Isten segítse további működésében is. Főt. P. Provinciális P. Várady Béla lektor-atyára bízta a klerikál ügyeinek intézését.

AUGUSZTUS 27. Megjöttek Szécsényből a volt novicius testvérek, hogy ők is merítsenek a filozófia perennis forrásaiból. Nagy szeretettel, bár a lelkigyakorlatok miatt mély hallgatással fogadtuk ifjú testvéreinket.

SEPTEMBER 9. Veni Sancte. Isten nevében kezdjük meg az új szemszterl, hogy tudományokkal gazdagodva közelebb juthassunk célunkhoz.

SEPTEMBER 27. Meglátogatott bennünket P. Bernát a kis Tomival. P. Bernát a kultúrházban előadást tartott a kínai népről; ismertette vállását és társadalmi berendezkedését. Megismertetett bennünket a kínai magyar misszióval, misszionáriusaink önfeláldozó munkájával, s végül megköszönte a jászberényi hívek áldozatkészségét és továbbra is buzgó ima és anyagi támogatást kért a missziók számára. A megható ünnepegről a missziók nagyobb szeretetével távoztunk.

OKTÓBER 1. Szent Ferenc Atyánk ünnepe. Hálás szívvel emlékeztünk meg azokról a nagy jótéteményekről, melyekben az Isten Szent Ferenc Atyánk érdemei által bennünket és a világot részesítette.

OKTÓBER 6. Ma volt a szüreti mulatságunk. Kimentünk a szőlőbe, s bár úgyszólván egész nap esett az eső, a hangulat elsőrangú volt. Este táborlűzel csináltunk és mikorra hazafelé mentünk, már ragyogó, holdvilágos éj volt . . .

Fr. Létusz krónikás.

Tíz éves a jászberényi bölcseleti Studium.

1928. nyarán határozta el P. Oslay Oswald, akkori tartományfőnökö-
 atya és P. Unghváry Antal, tanulmányi felügyelő, a külön filozófiai Stu-
 dium létesítését. Az első tanév 1928 szeptemberében nyílt meg. Az 1935/36.
 tanévig bezárólag egy évfolyamos volt a Studium. Az 1936/37. tanévtől
 kezdve P. Hermann Hermenegild, jelenlegi tartományfőnök-atyánk, a ked-
 vező körülményekhez mérten, a római előírások szellemében, 2 évre ter-
 jesztelte ki a bölcselet tanulását. — A bölcseleti évfolyamokkal párhuzamosan
 az 1937/38. tanévig bezárólag a még nem érettségizett testvérek a helybeli
 József Nádor-reálgimnáziumban végezték a középiskola felsőbb osztályait
 és tették le az érettségit. A jelen tanévtől kezdve nincs gimnázista testvér,
 mert a Noviciátusba már érettségivel veszik fel a pályázókat. — A Studium
 első magisztere P. Karácsonyi Aladár volt (1928–1934), aki ügybuzgóságával
 és nagy áldozatokkal a zárda klerikátusi szárnyát barátságos, kellemes ott-
 honná varázsolta. 1934. nyarán szentelték fel az új gyönyörű barokk orató-
 riumot, mely az Eucharisztia jelenlétével az ifjúság lelkiéletének erőforrá-
 sává és középpontjává lett. — A bölcseletanhallgató testvérek jelenleg 30-an
 vannak, (17 elsőéves, 13 másodéves), köztük egy amerikai és egy zágrábi.

E csöndes jubileum alkalmából minden filozófus testvér hálás szre-
 tettel gondol provinciánk és rendházunk volt és jelenlegi előljáróira, alá-
 zattal kéri továbbra is szerető atyai gondoskodásukat s egyben szeretettel
 kéri a volt jászberényi filozófusokat, hogy imájukban emlékezzenek meg
 a mostani és jövőendő filozófusokról, hogy bölcseleti megalapozottságukkal
 majd annál gyümölcsözőbben mélyedhessenek el a szent tudományokban s
 méltó képviselői lehessenek az Úr Jézus evangéliumának.

A bölcseleti Studium ifjúsága.

Üzenetek.

RÓMA. Türelmetlenül várjuk a választ. Ha már melléklet nem is érkezik,
 kárpótlásul legalább vigasztaljatok meg minket. Sok szerencsét az új
 iskolai évben. Pax!

SZOMBATHELY. Az IFJÚSÁG Szent István-számát nagy élvezettel for-
 gattuk. Egyébként hogy telt el a vakáció? Mi a tervük a jelen iskolai évben?
 Nem volna kívánatos valami módot találni a szorosabb együttműködésre?
 Ha van erre vonatkozólag tervük, értesítsenek bennünket. A magunk részéről
 ezt mi is meg fogjuk tenni. Sok üdvözlét!

ZAGRÁB. Kedves Kollega! Mikor akarsz már közelebbi érintkezésbe lépni
 a Magyar Umbriával? Ha jól emlékszem, mikor elutaztál, valami megegye-
 zés történt közöttünk, mégpedig bizonyos történelmi dolgot iránnyában.
 Emlékezz csak vissza és vond le a konzekvenciákat. Különben Pax!

JÁSZBERÉNY. Kedves Krónikás Testvér! Legyen szíves dec. 1-ére elkü-
 deni az ez évi önképzőkori jegyzőkönyvük rövid kivonatát. A kimutatás
 számoljon be pár sorban minden gyűlésről, azután az adatokat statisztika-
 kailag is összegezze. Egyéb érdemleges dolgot is örömmel fogadunk, de
 csak néhány héttel a mondott terminus előtt, mert az önképzőkori év
 decemberben nálunk is lezáródik. Üdv.

1938.

XII. Jahrgang.

Nr. 3.

UNGARISCHES UMBRIEN.

Quartalschrift der Franziskaner-Theologen in Gyöngyös, Ungarn.

INHALT:

Pro Regno Mariano . . . Studien. Gedanken über die heiligsprechende
 Bewegung des P. Didac Kelemen. P. Christophorus. Die Autorität des
 Duns Skotus einst und heutzutage. Fr. Melchior. Adalbert Horváth der
 Dichter. Fr. Emil. Sociale Religionsunterricht! Fr. Félix. — Grund-
 besitzreformvorschlag von Imrédy im Lichte der christlichen Ethik. Fr.
 Klarus. — Materie für Predige. Dreitägiges Seelenexerzieren für Studenten.
 Redeskizzen gemäss den Ermahnungen des hl. Stephans. P. Julius. Fran-
 ziskanische Weltliteratur. Rundschau über Zeitschriften, Rundschau über
 Bücher. Aus unserem Leben. Chronik aus Jászberény. Post.

— Kézirat gyanánt. — Kiadásért felel a gyöngyösi Ferences Teológia. —

Kapisztrán-Nyomda, Vác.

Művezető: Farkass Károly.

Tíz éves a jászberényi bölcseleti Studium.

1928. nyarán határozta el P. Oslay Oswald, akkori tartományfőnök-
 atya és P. Unghváry Antal, tanulmányi felügyelő, a külön filozófiai Stu-
 dium létesítését. Az első tanév 1928 szeptemberében nyílt meg. Az 1935/36.
 tanévig bezárólag egy évfolyamos volt a Studium. Az 1936/37. tanévtől
 kezdve P. Hermann Hermenegild, jelenlegi tartományfőnök-atyánk, a ked-
 vező körülményekhez mérten, a római előírások szellemében, 2 évre ter-
 jesztette ki a bölcselet tanulását. A bölcseleti évfolyamokkal párhuzamosan
 az 1937/38. tanévig bezárólag a még nem érettségizett testvérek a helybeli
 József Nádor-reálgimnáziumban végezték a középiskola felsőbb osztályait
 és tették le az érettségit. A jelen tanévtől kezdve nincs gimnázista testvér,
 mert a Noviciátusba már érettségivel veszik fel a pályázókat. — A Studium
 első magisztere P. Karácsonyi Aladár volt (1928–1931), aki ügybuzgóságával
 és nagy áldozatokkal a zárda klerikálusi szárnyát barátságos, kellemes ott-
 honná varázsolta. 1931. nyarán szentelték fel az új gyönyörű barokk orató-
 riumot, mely az Eucharisztia jelenlétével az ifjúság lelkiéletének erőforrá-
 sává és középpontjává lett. — A bölcseletanhallgató testvérek jelenleg 30-an
 vannak, (17 elsőéves, 13 másodéves, köztük egy amerikai és egy zágrábi.

E csöndes jubileum alkalmából minden filozófus testvér hálás szere-
 tettel gondol provinciánk és rendházunk volt és jelenlegi előjáróira, alá-
 zattal kéri továbbra is szerető atyai gondoskodásukat s egyben szeretettel
 kéri a volt jászberényi filozófusokat, hogy imájukban emlékezzenek meg
 a mostani és jövőendő filozófusokról, hogy bölcseleti megalapozottságukkal
 majd annál gyümölcsözőbben mélyedhessenek el a szent tudományokban s
 méltó képviselői lehessenek az Úr Jézus evangéliumának.

A bölcseleti Studium ifjúsága.

Üzenetek.

RÓMA. Türelmetlenül várjuk a választ. Ha már melléklet nem is érkezik,
 kárpótlásul legalább vígasztaljatok meg minket. Sok szerencsét az új
 iskolai évben. Pax!

SZOMBATHELY. Az IFJÚSÁG Szent István-számát nagy élvezettel for-
 gattuk. Egyébként hogy telt el a vakáció? Mi a tervük a jelen iskolai évben?
 Nem volna kívánatos valami módot találni a szorosabb együttműködésre?
 Ha van erre vonatkozólag tervük, értesítsenek bennünket. A magunk részéről
 ezt mi is meg fogjuk tenni. Sok üdvözlét!

ZAGRÁB. Kedves Kollega! Mikor akarsz már közelebbi érintkezésbe lépni
 a Magyar Umbriával? Ha jól emlékszem, mikor elutaztál, valami megegye-
 zés történt közöttünk, mégpedig bizonyos történelmi dolgozat irányában.
 Emlékezz csak vissza és vond le a konzekvenciákat. Különben Pax!

JÁSZBERÉNY. Kedves Krónikás Testvér! Legyen szíves dec. 1-ére elkül-
 deni az ez évi önképzőköri jegyzőkönyvük rövid kivonatát. A kimutatás
 számoljon be pár sorban minden gyűlésről, azután az adatokat statisztika-
 ikailag is összegezze. Egyéb érdemleges dolgot is örömmel fogadunk, de
 csak néhány héttel a mondott terminus előtt, mert az önképzőköri év
 decemberben nálunk is lezáródik. Üdv.

1938.

XII. Jahrgang.

Nr. 3.

U N G A R I S C H E S U M B R I E N.

Quartalschrift der Franziskaner-Theologen in Gyöngyös, Ungarn.

INHALT:

Pro Regno Mariano . . . Studien. Gedanken über die heiligsprechende
 Bewegung des P. Didac Kelemen. P. Christophorus. Die Autorität des
 Duns Scotus einst und heutzutage. Fr. Melchior. Adalbert Horváth der
 Dichter. Fr. Emil. Sociale Religionsunterrichtung! Fr. Félix. — Grund-
 besitzreformvorschlag von Imrédy im Lichte der christlichen Ethik. Fr.
 Klarus. — Materie für Predige. Dreitägiges Seelenexerzieren für Studenten.
 Redeskizzen gemäss den Ermahnungen des hl. Stephans. P. Julius. Fran-
 ziskanische Weltliteratur. Rundschau über Zeitschriften, Rundschau über
 Bücher. Aus unserem Leben. Chronik aus Jászberény. Post.

— Kézirat gyanánt — Kiadásért felel a gyöngyösi Ferences Teológia. —

Kapisztrán-Nyomda, Vác.

Művezető: Farkass Károly.